

új kéve

AZ ÉSZAKI MAGYAR PROTESTÁNS GYÜLEKEZETEK LAPJA

A Haáz Sándor vezette Szentegyházi Száztagú Gyermekfilharmónia Visegrádon (Fotó mvp)

Dr. PÖCZE ISTVÁN evangélikus lelkész
az Egyháztanács lelkészi elnöke
523 98 HÖKERUM Tångagårde 136
Mobil: +46-76-627 80 84
E-mail: smaepk.parokia@gmail.com

EGYHÁZI TISZTSÉGVISELŐK

HERCZEGHNÉ Dr. JUHÁSZ EDIT
az Uppsalai Gyülekezet felügyelője
az Egyháztanács világi elnöke
országos főfelügyelő
740 22 BÄLINGE Åkerby 219
Mobil: +46-73-772 68 25
E-mail: hunszkita@gmail.com

Dr. SEBESTYÉN GÁBOR
a Stockholmi Gyülekezet felügyelője
az Egyháztanács tagja
emeritus főfelügyelő
126 47 HÄGERSTEN Fastlagsvägen 42/1
Tel: +46-8-184 172 Mobil: +46-73-966 04 75
E-mail: gabor.sebestyen@yahoo.com

TÓTH ILDIKÓ
a Sölvesborgi Gyülekezet felügyelője
az Egyháztanács elnökségének tagja
tiszteletbeli országos főjegyző
294 34 SÖLVESBORG Rektor Dahlsg 4 H
Tel: +46-456-140 37 Mob: +46-73-025 40 14
E-mail: tothildiko41@gmail.com

KEDVEK VERONIKA
stockholmi presbiter, országos jegyző,
hivatalból részt vesz az Egyháztanács ülésein
151 33 SÖDERTÄLJE Doktor Martingatan 6 B
Mob: +46-73-555 41 36
E-mail: verakedvek@gmail.com

LINDBERG BRUSTKERN KATALIN
a Västerås-i Gyülekezet felügyelője
az Egyháztanács elnökségének tagja
724 70 VÄSTERÅS Lövtagsgatan 7
Mobil: +46-73-673 59 58
E-mail: csisszancs@freemail.hu

Ífj. VASZI ÁRPÁD
a Helsingborgi Gyülekezet felügyelője
az Egyháztanács elnökségének tagja
254 49 HELSINGBORG Jaktfalsgatan 62
Mobil: +46-76-008 08 76
E-mail: avaszi@yahoo.se

KOVÁCS ANDREA
központi pénztáros
260 50 BILLESBOLM Ivarsgatan 6
Tel: +46-42-284 584 Mobil: +46-70-644 02 49
E-mail: ak@andreakredovising.se

DEÁK GYÖRGY
a Borås-i Gyülekezet felügyelője
507 54 BRÄMHULT Jutegatan 11
Tel: +46-33-230 307
E-mail: deak.gyuri@hotmail.com

FEKETE JENŐ
az Eskilstunai Gyülekezet felügyelője
633 53 ESKILSTUNA Klarbärsvägen 23
Tel: +46-16-120 039 Mobil: +46-70-920 33 72
E-mail: jeno.fekete43@gmail.com

JORDÁKY BÉLA
a Göteborgi Gyülekezet felügyelője
428 35 KÄLLERED Gamlehagsvägen 19
Tel: +46-31-795 25 02 Mob: +46-70-562 31 08
E-mail: bela.jordaky@telia.com

SÁRKÁNY SÁNDOR
a Halmstadi Gyülekezet felügyelője
312 40 GENEVAD Lillgatan 2
Mobil: +46-70-972 46 78
E-mail: sandorsarkany@yahoo.com

GAAL ANDRÁS
a Jönköpingsi Gyülekezet felügyelője
tiszteletbeli országos főgondnok
567 31 VÄGGERYD Smedbygatan 21
Tel: +46-393-161 69
E-mail: gaal.andras@telia.com

KOVÁCS KATALIN
a Ljungbyi Gyülekezet felügyelője
341 43 LJUNGBY Olofsgatan 5
E-mail: katicabogar73@gmail.com

Dr. BÉKÁSSY N. ALBERT
a Malmöi Gyülekezet felügyelője
226 57 LUND Skrivarevägen 13
Tel: +46-46-13 83 04 Mobil: +46-70-213 83 04
E-mail: bekassy@icloud.com

PÉTER CSABA
a Växjöi Gyülekezet felügyelője
a Szeretetszolgálat országos megbízottja
355 73 VÄXJÖ /GEMLA Stationsvägen 7
Mobil: +46-70-454 51 21
E-mail: csaba.peter@hotmail.com

NYUGAT-EURÓPAI MAGYAR PROTESTÁNS GYÜLEKEZETEK SZÖVETSÉGE

BESZÁMOLÓ – VISEGRÁD 2021

A Nyugat-Európai Magyar Protestáns Gyülekezetek Szövetsége (NYEMPGYSZ) taggyülekezeteinek küldöttjei 2021. szeptember 2-5. között Visegrádon tartották meg az éves közgyűlésüket. Kilenc ország magyar diaszpóra-gyülekezeteit képviselte 40 résztvevő. A magyarországi helyszínválasztás lehetővé tette a Magyarországi Evangélikus Egyház és a Magyarországi Református Egyház vezetőivel és képviselőivel, valamint Magyarország Kormánya egyház- és nemzetiségi államtitkársága képviselőivel való tanácskozást. A 2021-es találkozó célja a diaszpórában működő gyülekezetek életének bemutatása, közös tervek megfogalmazása, az anyaegyházakkal való kapcsolat erősítése volt.

A konferencián részt vett dr. Fabiny Tamás, a Magyarországi Evangélikus Egyház (MEE) elnök-püspöke, Cselovszkyné dr. Tarr Klára, MEE Ökumenikus és Külügyi Osztály vezetője, Tölgyesi Ágnes, MEE külhoni magyarság koordinátora; a Magyarországi Református Egyház (MRE) képviselőjében Ft. Balog Zoltán, a MRE Zsinatának lelkészi elnöke, Ft. Steinbach József, a Dunántúli Református Egyházkerület püspöke, a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának (MEÖT) elnöke, Gér András zsinati tanácsos, Czánik András Kárpát-medencei referens; Magyarország Kormánya képviselőjében dr. Fürjes Zoltán, a Miniszterelnökség egyházi és nemzetiségi kapcsolatokért felelős helyettes államtitkára.

Az elhangzott gyülekezeti beszámolók részletes tájékoztatást nyújtottak a meghívott vendégek számára. Ezt követően az egyházi és állami képviselők adtak számot a külhoni magyarság iránti felelősségvállalásukról, az együttműködés erősítéséről és a támogatási lehetőségekről. A közgyűlésen elhangzott fontos témák a következők voltak: kölcsönös tájékoztatás a kivándorlókról és hazatelepülőkről, testvérgyülekezeti kapcsolatok erősítése, a központi és egységes anyakönyvvezetés kérdése, a támogatások koordinálása, a lelkészi szolgálatok folytonosságának biztosítása. A további együttműködés eredményessége érdekében feladatként fogalmazódott meg a nyugat-európai magyar protestáns gyülekezetek feltérképezése és felmérése. Az együttműködés megerősítése érdekében a közgyűlés fontosnak tartja a Kárpát-medencei egyházi szervezetekben való hivatalos képviseletet.

A németországi Badeni Magyar Protestáns Gyülekezetek felvételüket kérték a Szövetség taggyülekezeteinek sorába, melyet a közgyűlés egyhangúlag megszavazott. Újabb gyülekezetek felvétele a Szövetség további szándéka.

A NYEMPGYSZ gyülekezeteiben az elmúlt nehéz időszak ellenére is elkötelezett és eredményes igehirdetői, lelkigondozói és diakóniai munka folyt. A modern média lehetőségeit is kihasználva folyamatos volt a gyülekezeti élet, ezáltal lehetővé vált kisebb-nagyobb körben, ill. határokon átívelő egyházi rendezvények megvalósítása. A közgyűlés tagjai kiemelten fontos feladatnak tekintik a gyermek- és ifjúsági missziót. Ez a szolgálati terület lehetőséget nyújt a hazai és a nyugat-európai magyar ifjúság számára szervezett közös programokra.

A Szövetség tagjai reménységgel tekintenek az előttük álló feladatok és kihívások elé, tudva azt, hogy „akik az Úrban bíznak, erejük megújul.”

A NYEMPGYSZ közgyűlése nevében:

Karvansky Mónika elnök, Gémes Pál társelnök, Jaskó Irén titkár
Visegrád, 2021. szeptember 5.

MAGYAR KERESZTÉNYEK KÖZÖS ÖRÖME

Ferenc pápa az 52. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus zárómiséjére érkezett Budapestre. A kongresszust lezáró úgynevezett statio orbis, vagyis a városért és a világért bemutatott szentmise hagyományosan a katolikus rendezvénysorozat legünnepélyesebb eseménye. A katolikus egyházfő a szentmisét megelőzően találkozott a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának (MEÖT) delegációjával is. A találkozón Ferenc pápa azt mondta: az elszigeteltség és részérdekek helyett az egység hídjait építő emberek és közösségek szükségesek, mindenki vallásszabadságának tiszteletben tartásával.

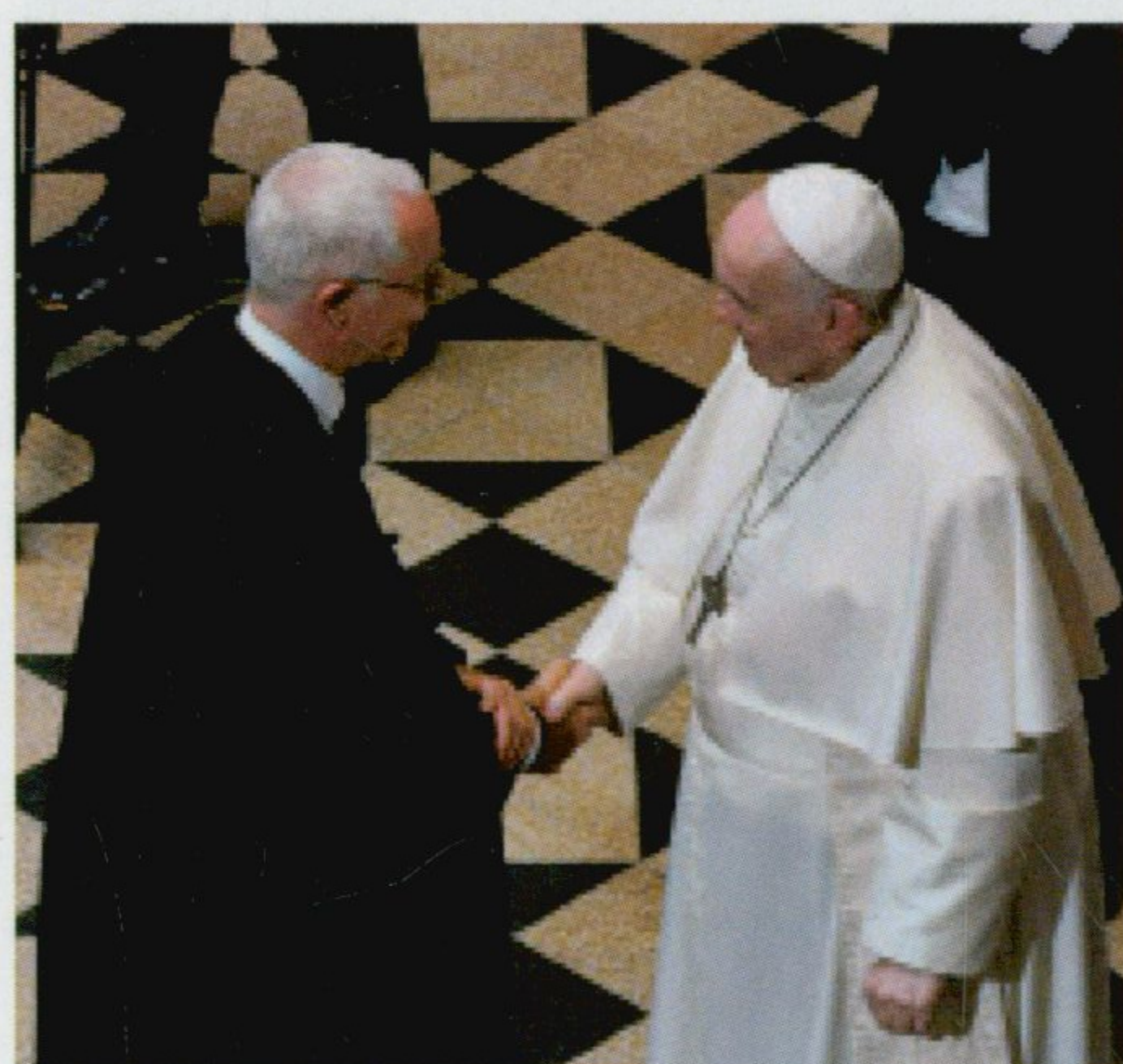

A Szépművészeti Múzeum Márványcsarnokában Ferenc pápa kijelentette, segíteni kell, hogy kortársaink „elfogadják és szeressék egymást, a világ csak akkor fog nekünk hinni, ha a béke gyökereivé és az egység csíráivá válunk”.

Steinbach József dunántúli református püspök, a MEÖT elnöke Ferenc pápát köszöntve azt mondta: *Öröm számunkra, magyarországi keresztények számára, hogy a Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus Magyarországon került megrendezésre. Az eucharisztia – amelyben ott szerepel a „kharisz”, a kegyelem és öröm kifejezés is – hálaadást jelent. Lényegét a 2 Kor. 9:15-ben az apostol a legtömörebben így foglalja össze: „Hála legyen Istennek kimondhatatlan ajándékáért!” Ez az ajándék kötelez bennünket, hogy mi is megajándékozzuk egymást ezzel az isteni szeretettel, hogy vigyázzunk egymásra, becsüljük meg az életet, Isten teremtségi rendjét, óvjuk a lakott földet, imádkozunk és cselekedjünk egymásért, hogy értelmes, szép életet éljünk, ahol minden emberi élet kiteljesedhet, az Isten dicsőségére, és a másik ember javára. A katolikus egyházfő magyarországi látogatása „megerősít bennünket az Isten kimondhatatlan ajándékában, Jézus Krisztusban, keresztyén hitünkben, kultúránkban és keresztyén szolgálatunkban”. A református püspök a MEÖT tagegyházai nevében „meny-nyei erőt és áldást” kért Ferenc pápa életére, szolgálataira, valamint „közös keresztyén bizonyágtételünkre és szolgálatainkra, amire vár a világ”. Ferenc pápa a MEÖT-től a vizsolyi biblia fakszimile kiadását kapta ajándékba.*

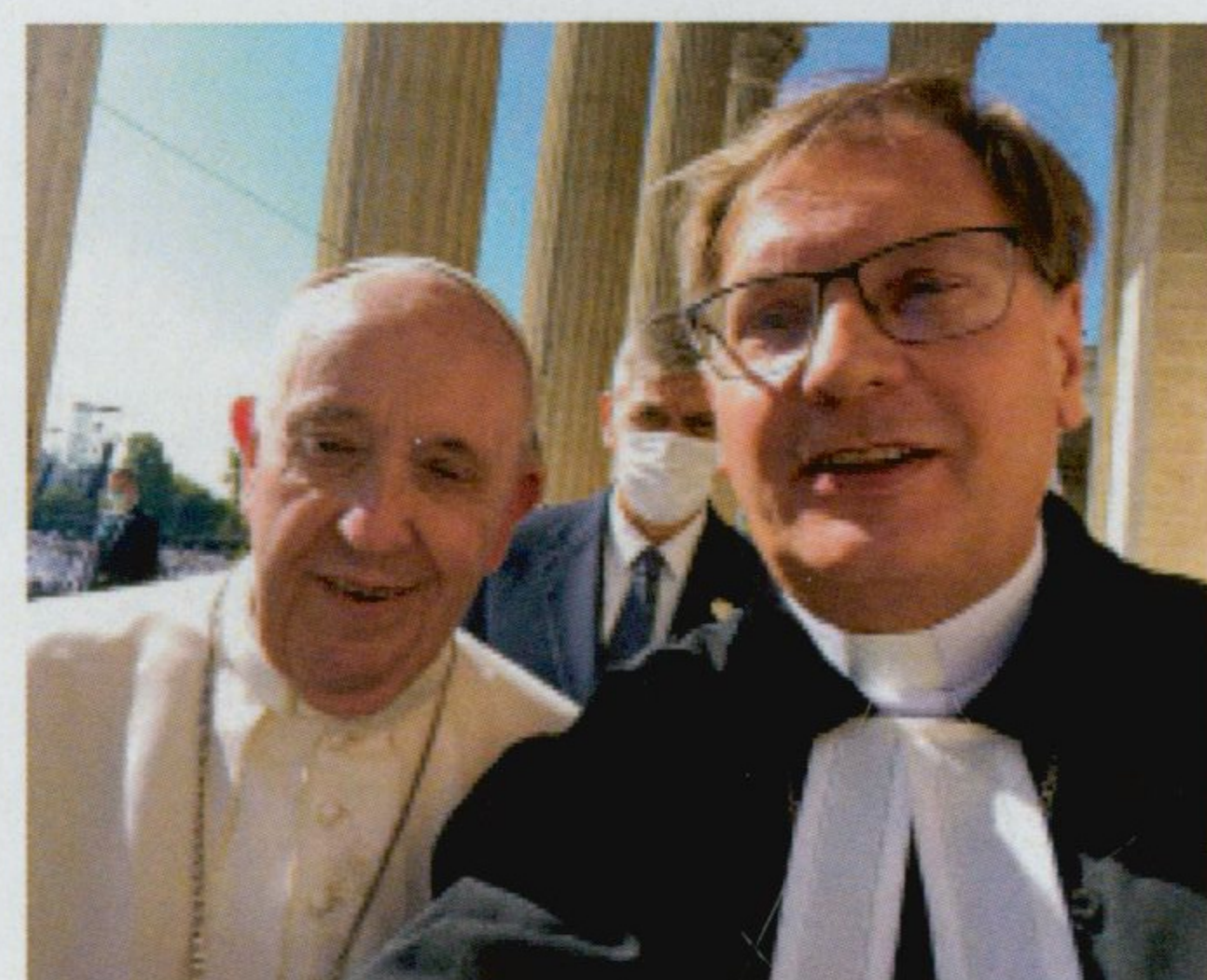

Ferenc-pápa Steinbach József MEÖT-elnökkel

Ferenc-pápa Balog Zoltán református püspökkel

A MEÖT delegációjának tagja volt mások mellett Balog Zoltán püspök, a Magyarországi Református Egyház Zsinatának lelkeszi elnöke, Fabiny Tamás, a Magyarországi Evangélikus Egyház elnök-püspöke, Kondor Péter evangélikus püspök, a MEÖT alelnöke, Papp János, a Magyarországi Baptista Egyház elnöke, Pataky Albert, a Magyar Pünkösdi Egyház elnöke, Fischl Vilmos, a MEÖT főtitkára, valamint a magyarországi metodista, anglikán és ortodox egyházak képviselői. A magyarországi zsidó szervezeteket Heisler András, a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének elnöke, Radnóti Zoltán főrabbi, valamint a reformközösségek részéről Guba Gergő és Kálmán Gábor képviselte.

Ferenc-pápa Fabiny Tamás evangélikus püspökkel

„Minden forrásom belőled fakad” (Zsolt 87,7) A Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus (NEK) mottója a zsoltáros hitből fakadó örömeinkre emlékeztet, és egyben a kongresszus lényegét tárta elénk: az Úr Jézust, aki valóságosan jelen van az Eucharishtiában. Mindemellett a kongresszusra való készülési idő során többször találkozhattunk a felhívással: Találkozz Jézussal Budapesten.

Már az első szentmisében megtapasztalhattunk egy különös ajándékot, melyet egyetlen szóval lehet a leginkább kifejezni: felemelkedés. Felemelő volt látni a bíborosatyákat, a püspökatyákat, a papokat; felemelő volt hallani a zenei szolgálatot teljesítő lelkes kórustagokat; felemelő volt több száz emberrel egyszerre énekelni az Úr imádságát. Örömmel és vígsággal töltött el, hogy a világ megannyi pontjáról összegyűlve, különbözőségeink ellenére célunk közös volt: hálát adni és dicsőíteni az eucharishtiában jelen lévő Jézust.

A szombati napon a Kossuth-téri szentmise és az eucharisztikus körmenet során megtapasztalhattuk, milyen az, amikor több tízezer zarándok egy emberként énekli a kongresszus himnuszát, amely a körmenet során újra és újra elhangzott: „Krisztus, kenyér s bor színében, Úr s király a föld felett: forrassz egyé békességben minden népet s nemzetet.”

Az ünnepi zárómise Ferenc pápával egybefogta és csokorra kötötte a hátunk mögött lévő napokat, azok minden örömeivel és lelki ajándékaival együtt. Ferenc pápa homíliájában így fogalmazott: „Engedjük, hogy Jézus, az élő kenyér kigyógyítson a bezárkózásból, megnyisson az osztozásra, feloldja merevségeinket és magunkba zárkózásunkat, hogy megszabadítson abból a bénító szolgaságból, amikor csak saját képünket védjük, és elvezessen oda, ahova ő akar!” Arra kért, hogy a Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus legyen egy kiindulópont, hogy befogadjuk Jézust az életünkbe és az ő lábnyomában járjuk. Azt hiszem, hogy mindannyiunk életében – akik jelen voltunk a kongresszuson – kiindulópont volt részt venni ezen a világeseményen.

Mindazok a kegyelmek, melyeket kaptunk, átformáltak; a sok tanítás és értékes gondolat továbbra is gondolkodásra késztet; a sok mosoly, kedves szó, örömteli találkozás arra indítanak, hogy legyünk mi is a szeretet tanúi a környezetünkben és a Jézussal való találkozás meghív arra, hogy szüntelenül vágyakozzunk az ő jelenlétére. A NEK megadta azt a felismerést, melyet József Attila két sorban foglalt össze: „Az Isten itt állt a hátam mögött / s én megkerültem érte a világot.

(Az idézetek egy fiatal ferences zarándoktól származnak, aki egy kisebb csoporttal vágott neki Budapestre vezető zarándokútjának. Tallóztuk a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia „Magyar Kurír” című felhivatalos hírportáljából.)

MÉLY JELENTÉST HORDOZÓ AJÁNDÉK

Az 52. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus zárómiséje alkalmából Budapestre látogató Ferenc pápa értékes ajándékot kapott a magyar kormánytól: az Országos Széchényi Könyvtár szakemberei elkészítették a 12. század végéről datálható Pray-kódex díszmásolatát, mely első magyar nyelvemlékünk, a Halotti beszéd és könyörgés szövegét is tartalmazza.

Mély jelentést hordozó gesztusként, a kormányfő egy olyan levél másolatát is csatolta az ajándékhoz, melyet IV. Béla egykori magyar király írt IV. Ince pápához (1250). A levél néhány évvel azután íródott, hogy Magyarország még fel sem ocsúdott az 1241–42-es tatárjárás, a mongol invázió irtózatából, de bármikor számolni lehetett egy újabb keletről jövő támadással. Ha óriási veszteségek árán is, de Magyarország túlélte a tatárjárást, s IV. Béla tisztában volt azzal, hogy a Magyarországot közvetlenül fenyegető újabb veszély egész Európát veszélyezteti, s csak Európa teljes erejével állítható meg. Jól látta, hogy reális annak veszélye, hogy Magyarországon a kereszténységtől idegen civilizáció terjesztheti ki a befolyását, ezért az újjáépítést kifejezetten keresztény alapokon, az egész keresztény civilizáció védelmében kezdte el. A nyugati kapcsolatok mellett elkezdett keleti irányba is tekinteni annak érdekében, hogy rálátása és befolyása legyen az ottani folyamatokra. Addigi tapasztalataiból okulva mindezek mellett azt is látnia kellett, hogy az európai hatalmak részéről segítségre aligha számíthat, de elutasításra, sőt ellenséges lépésekre inkább. Nem véletlen hát, hogy a való helyzetet feltáró levelével IV. Ince pápát kereste fel.

A közel nyolc évszázaddal ezelőtti és a mostani geopolitikai helyzet között sok a meglehetősen hasonló, és azt is tudjuk, miként (nem) reagált (elvárt módon) IV. Béla levelére a Szentszék, az akkori pápa. Azt, hogy a mai Ferenc pápa s vele együtt a vatikáni diplomácia miként látja (sokmindenben hasonlóan) a mai helyzetet és miként viszonyul hozzá, azt majd csak a történelemnek egy távolabbi pontjáról visszatekintve értékelhetik majd unokáink – ha reményeink szerint elolvassák IV. Béla király levelének alant közölt teljes szövegét.

„Krisztusban szentséges atyának, Ince úrnak, Isten kegyelméből a római szentegyház főpapjának, Béla, ugyanazon kegyelemből Magyarország királya mindenben köteles és alázatos tiszteletet.

Mínthogy Magyarországot a tatárok pestise nagyobb részében pusztasággá változtatta és mint a juhaklot a kerítés, úgy veszik körül a hitetlen népek, mármint a rutének, brodníkok keletről, a bolgár és bosnyák eretnekek délről, akik ellen jelenleg is harcolunk seregünkkel, egyedül nyugatról és északról a németektől, mint azonos hitet vallóktól kellene országunknak a segítség némi gyümölcsöt vennie, de innen is nem gyümölcsöt, hanem a villongás töviseit kell éreznünk, mikor az ország javait váratlan rablótámadásokkal ragadozzák el. Miattuk, főként azonban a tatárok miatt, akiktől félni háborús tapasztalat tanított meg, mint a többi olyan nemzetet, akiken már keresztülgázoltak, országunk főpapjaival, és előkelőivel tanácskozva jónak láttuk, hogy Krisztus helyetteséhez és az ő testvéreihöz meneküljünk, mint egyetlen, és a kereszténység végső szorongatottságában végső védelmezőhöz, hogy általunk Rátok is, és a többi keresztényekre is be ne következzen az, amitől tartunk. Mert napról napra jönnek hozzánk a hírek a tatárokról, hogy nemcsak ellenünk készülődnek, akikre legjobban fenekednek, amiért ekkora csapás után is vonakodtunk meghódolni, holott minden más nemzet, amely ellen erejüket megmutatták, és főképp országunk keleti szomszédjai, mint Oroszország, Kunország, a brodníkok, Bulgária, amelyek azelőtt jórészt a mi hatalmunk alá tartoztak, mind adófizetőik lettek, hanem az egész kereszténység ellen; s mint azt több szavahíhető bizonyosságból tudjuk, szilárdan elhatározták, hogy rövidesen egész Európa ellen teméntelen hadat indítanak. Tartunk tőle, hogy ha ez a népség elérkezik, a mieink, akik nem tudnak és nem is akarnak a tatárok vad kegyetlenségével szembeszállni, akarataik ellenére félelemből meghódolnak, miként már így cselekedtek elsorolt szomszédaink, ha csak az Apostoli Szentszék bölcs gondviselése előrelátóbban és hathatósabban meg nem erősíti országunkat, hogy megvigasztaltassanak a népek, amelyek ott laknak. Főleg két dolog miatt írunk: hogy ne vádoltassunk se lustasággal, se hanyagsággal. A készség dolgában ezt mondjuk: amit a gyakorlati tapasztalat harci készségünkben megmutathat, azt már megmutattuk, mikor magunkat és a mieinket kitéttük a tatárok soha nem látott erejének, és furfangjának. De hanyagsággal sem vádoltathatunk, mert mikor a tatárok országunkban harcoltak ellenünk, a szóban forgó ügyben megkerestük az egész kereszténység három legfőbb udvarát, tudniillik a Tieteket, mint amelyeket a keresztények minden udvar urának és mesterének hisznek és vallanak, a császárt, amelynek szándékunkban volt magunkat is alávetni, ha az említett pestis idején nekünk hathatós segítséget és támogatást nyújt; megkerestük

a franciák udvarát is, de mindezekről semmiféle vigaszt vagy segítséget nem kaptunk, csak szavakat. Mi pedig ahhoz folyamodtunk, amihez lehetett, és a kereszténység érdekében megalázva királyi méltóságunkat, két leányunkat a rutének két hercegéhez, a harmadikat pedig Lengyelország hercegéhez adtuk nőül, hogy tőlük s más keleti barátainktól megtudhassuk a tatárok gondosan titkolt terveit, s így szándékaikkal s csalárd furfangjaikkal alkalmasabban szembeszállhassunk. Befogadtuk a kunokat is országunkba, és sajnos most pogányokkal védelmeztetjük országunkat, pogányokkal tiportatjuk le az egyház ellenségeit. Sőt a kereszténység érdekében elsősülött fiunkat kun leánnyal házastottuk össze, hogy ezzel elkerüljük a még rosszabbat, és alkalmat teremtsünk őket keresztvíz alá édesgetni, mint azt már többükkel megtettük. Mindezzel és egyébekkel szeretnők a szent főpap előtt világosan bebizonyítani, hogy ilyen szorongatott helyzetben Európa egyetlen keresztény uralkodójától s népétől sem kaptunk hasznos segítséget, csak a jeruzsálemi ispotályosok házából, amelynek tagjai kérésünkre nemrég fegyvert fogtak a pogányok és eretnekek ellen, országunk és a keresztény hit védelmére; ezeket rögtön el is helyeztük a legveszélyesebb területeken: túl a Dunán a kunok és bolgárok határán, mert országunk megtámadtatásakor erre is kapu nyílt a tatárok serege számára. Erről a területről szeretnők remélni, ha szándékunkat és a mondott testvérek szándékát Isten is támogatja s az Apostoli Szék is kegyeskedik jóindulatába fogadni őket, hogy miként a Duna a konstantinápolyi tengerig hatol, úgy terjeszthetjük általuk a keresztény hit oltványait, és így a római birodalomnak, sőt még a Szentföldnek is hathatós segítséget nyújthatnak. Más részüket országunkban helyeztük el a Duna mellett épített váraink védelmére, mert ebben járatlan a mi népünk. Abban állapodtunk meg ugyanis sok tanácskozás után, hogy nekünk is, egész Európának is üdvösebb lesz, ha a Dunát várakkal erősítjük. Mert ez az ellenállás vize; itt szállt szembe Heraclius Koszroesszel a római birodalom védelmében, itt álltunk mi is, bár felkészületlenül és súlyos csapás után, tíz hónapon át ellene a tatároknak, pedig országunk akkor még teljességgel várak és védők híján szűkölködött. Ha ezt, ami távol legyen, a tatárok egyszer birtokba veszik, nyitva áll a kapu számukra a többi katolikus hitű ország felé, mert egyrészt itt nincs a keresztények felé útjukat álló tenger, másrészt családjaikat és csodálatosan sok állatukat alkalmasabban helyezhetik el itt, mint bárhol. Például hozhatjuk Attilát, ki keletről nyugat leigázására jöve, kezdettől fogva Magyarország közepébe helyezte székhelyét; a császárok viszont, akik nyugatról harcoltak kelet alávetésére leggyakrabban országunk határai között gyűjtöttek sereget. Mindezekről tehát gondoskodjék főpapi Szentségeitek és kegyeskedjék gyógyító orvosságot alkalmazni, mielőtt a seb elmérgesedik. A bölcsek sokasága csodálkozik azon, hogy ilyen körülmények között Atyaságtok támogatta Franciaország királyának, az egyház e nemes tagjának Európa határaiból való távozását. Még inkább csodálkozik és nem szűnik meg csodálkozni azon, hogy az apostoli kegyesség annyira gondoskodik a konstantinápolyi császárságról meg a tengerentúli részekről, amelyek, ha elvesznének is – ami távol legyen –, nem ártana Európa lakóinak annyit, mintha egyedül csak a mi országunkat foglalnék el a tatárok. Isten és ember előtt valljuk, hogy a szóban forgó dolognak oly nagy a szükségessége és fontossága, hogy ha az utazás különféle viszontagságai nem akadályoznának bennünket, nemcsak követeket küldenénk, akiket küldöttünk is, hanem személyesen vetnők magunkat lábad elé, hogy az egész egyház színe előtt odakiálthassuk a magunk mentségére, hogy ha a szentséges atya sem tud segítséget nyújtani, felszabadítjuk magunkat, hogy akarunk ellenére, kényszerűségből megegyezzünk a tatárokkal. Könnyörgünk tehát, tekintse az anyaszentegyház, ha nem is a mi, de elődeink, a szent királyok érdemeit, akik teljes buzgósággal és alázattal alávetették magukat és ígéhirdetésükkel népüket is az igaz hitnek, s azt meg is őrizték a világ fejedelmei közt tisztán és engedelmesen, amiért nekik és utódaiknak, míg kedvezően mentek dolgaik, kéretlenül is megígértetett az Apostoli Szék részéről minden kegy és támogatás, ha a szükség úgy kívánná. Íme tehát, most valóban fenyegetni látszik a nagy szükség, nyissátok meg az atyai szívet a hit védelmében a köz javára az üldöztetésnek emez idején, máskéülben, ha kérésünk, amely a római egyház híveinek annyira kedvező és annyira szükséges, elutasításban részesülne, amit nem híhetünk, nem mint fiaknak, hanem mint mostohafiaknak, mint az atyai nyájából kizártaknak kellene sürgős segítséget koldulnunk.

Kelt Patakon, Szent Márton püspök és hitvalló napján, november 11-én.

VISEGRÁD VISSZAVÁR

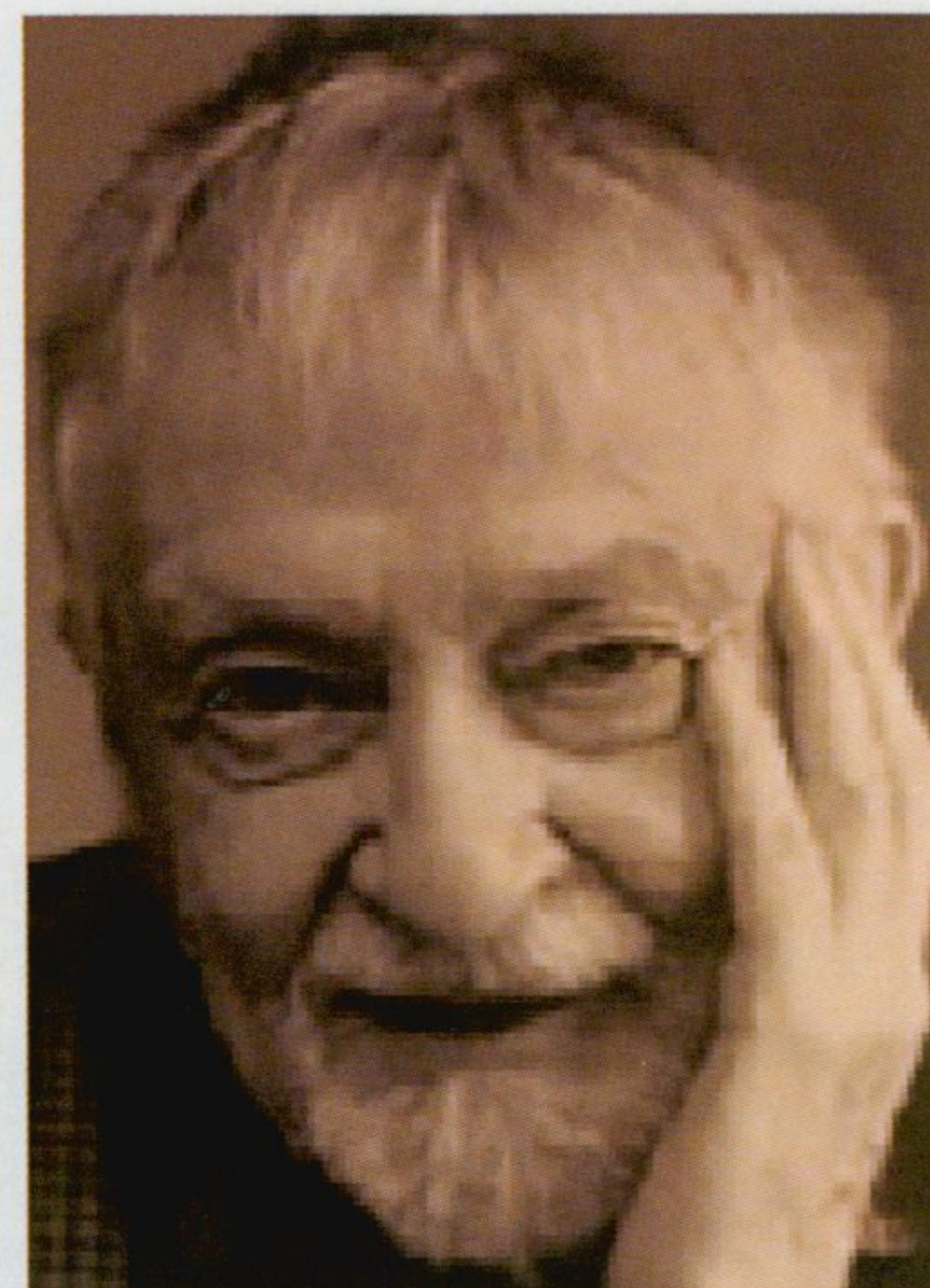

Szente Imre

A GONOSZ AZ EMBER TRAGÉDIÁJÁBAN

Meg-megújuló panaszunk, hogy nyelvünk elszigeteltsége miatt mily nehezen találják meg útjukat irodalmunk remekei Európába, a világirodalomba. Az első talán Jókai volt, akinek színpompás-romantikus regényein kapott a világ, aki nemcsak a hazában, hanem külföldön is – egy kis túlzással – máig bestseller írónak tekinthető. A korábbi magyar irodalomból csak Petőfinek sikerült az áttörés, neki már a 19. század közepén, hála 1848-nak, a „népek tavaszának”, amelynek hőse és mártírja lett. Petőfivel egy évben, sőt egy hónapban, 1823 januárjában született az a költőnk, akinek egy kegyelmi pillanatban fogant zseniális drámája számos nyelvre lefordítva s színpadokon életre keltve, mondanivalójával szinte az egész világot elérte. A költőt *Madách Imrének* hívják, művét *Az ember tragédiája* néven emlegetik s újítják fel időről időre otthon és külföldön.

A Nógrád-megyei Alsósztrégova, ahol született, Trianon óta Szlovákia már. Apját, aki a megye egyik legmódosabb földesura, császári és királyi kamarás, korán elvesztette. A gyermekek otthon, magánúton végzik iskoláikat, Madách a váci piaristáknál letett vizsga után alig tizenöt éves korában a pesti egyetem jogi karára iratkozik be. Három évet tölt ott, mindenből ízelítőt kap, amivel a reformkor szellemi és politikai pezsgése a fiatalokat kínálja. Széchenyi és Kossuth útja nem vált még el akkor, a harmincas évek végén, az irodalmat olyan nevek fémjelzik, mint Kölcsey, Bajza, Vörösmarty, Eötvös; jogáskodása mellett ideje marad a világirodalom nagyjainak, elsősorban a drámaíróknak, a görögöknek, Shakespeare-nek, Schillernek, Victor Hugo-nak olvasására is. Pest mégis rövid epizód marad az életében: Madách a vidéki magyarok típusa, mint Kölcsey és Berzsenyi, akik sohasem örökölték meg a fővárosban s csak látogatóba jöttek oda, bár fájdalmasan nélkülözték ottani barátaikat s a szellemi-politikai pezsgést. Madáchot kiskora óta meg-megújuló szív baja, izületi gyulladása is arra készítette, hogy az anyai gondoskodás oltalma alá visszatérjen s a pesti barátaival való személyes érintkezést levelezéssel pótolja.

Az intelligens, szellemes stílusban írt, tréfával, csipkelődéssel fűszerezett levél Byron óta a század értelmiségének kedvenc műfaja volt; Madách már gyermekéveiben ilyeneket váltott nővérével, majd barátaival, főleg a hasonló felfogású eszes-gúnyoros Szontágh Pállal, aki nyilván szolgáltatott vonásokat Lucifer cinikus alakjának megalkotásához a Tragédiában. A negyvenes évek elején Kossuth Pesti Hírlapja nyomán országszerte megélénkült a megyei élet; fiatal jegyzőként Madách is kitünteti magát szabadelvű szónoklataival s a Pesti Hírlap külső munkatársaként álnéven beküldött vitriolos bírállataival, a táblabírói maradiság ostromozásával. Mindezt egy fiatal ember teszi, aki még a huszadik évét sem töltötte be. Ráadásul csak úgy melléktermékként verseket is ír, ha egy édes-bús szerelem arra ihleti, de még drámákat is, nem kevesebb mint négyet 18-tól 23 éves koráig, azokat is verses formában – ujjgyakorlatok a későbbi, még az idők méhében szunnyadó mesterműhöz.

Vissza-visszatérő témája a nagyjellemű hős küzdelme, nemes céljainak megghiúsulása az értetlenség és maradiság ellenállásán; ez lesz majd a Tragédia alapmotívuma is.

Egy másik alapmotívumhoz, a férfi és a nő küzdelméhez most szolgáltatott anyagot az életében beállt nagy változás. A megyei bálokon új csillag tűnt fel: Fráter Erzsi, szépségével és gátlástalan modorával egyaránt feltűnő, csodálatot és rosszállást kiváltó jelenség; minden vonzó és minden álnok, minden jó és minden könnyelmű, minden lelkiület és minden cinizmus mikrokozmosza. Egy ilyen vadlovat betörni: micsoda kihívás egy nagyálmú és győzni akaró ifjú számára!

A század nagy földrengését, az ugyancsak rövid szabadságmámort és hosszú keserűséget hozó 48/49-es forradalmat és szabadságharcot, huszonöt-huszonhat éves korában élte át Madách. Ezt is odahaza, mint megyei hivatalnok csak a honvédsereg ellátása ügyében fáradozva; gyenge egészsége nem tette alkalmassá fegyverfogásra. A Madách-családot alaposan megviselte a háború és a vereség: a költő egyik öccse meghalt, a másiknak az apósa hóhérekre került, szeretett nővérét, Máriát a férjével együtt román hegyi mócok verték agyon az erdélyi harcok során menekülés közben. Magára a költőre is meghurcoltatás várt: 1852-53-ban egy évet töltött Kossuth titkárának rejtegetése miatt.

Harmincas éveiben járva, saját életén s a haza és az emberiség sorsán töprengve érlelte, ha még nem is tudatosan, élete főművét, s amikor alakot kezdett önteni gondolatai ködében, lázas nekibuzdulással egy év alatt megírta.

„S te, Lucifer, hallgatsz, önhittén állsz, / Dicséretre nem talál-sz-e szót,
/ Vagy nem tetszik tán amit alkoték?” – Zichy Mihály illusztrációja, 1885

színben szerepelnek mind a hárman: Ádám, Éva és Lucifer, de más-más alakot öltve, különböző történelmi korok szereplőiként. A színek belső története egy sémát mutat: az ember új eszméért, új célokért lelkesedve lép az új korszakba, Lucifer cinikus gúnnyal hűti lelkesedését, de az ember hamar rájön maga is, hogy az ideálok mivé lesznek a gyakorlatban: csalódik bennük és önmagában is, elbukik az eszmével együtt. Mivel Ádám mindig új reménnyel indul, a bukás sohasem teljes és végleges, amiből az következik, hogy a mű egésze mégsem tragédia. Hogy lehetne tragédia az olyan mű, amelynek végső mondata: „*Ember küzdj és bízva bízzál!*”?

Ádám álma véget ér. Ébrenléte első gondolata, hogy van még egy lehetősége széttörni sorsa bilincseit, s önmagával együtt az egész emberfajt is elpusztítani. A szakadék szélén állva s már-már levette magát meg kell azonban hallania ítéletét az álmából ocsúdó s mellélépő Éva ajkáról: *Anyának érzem, ó Ádám, magam.*

Ez volna hát az ember tragédiája? Hogy annyira nem ura a saját sorsának? *Uram, legyőztél. Ím porban vagyok / nélküled, ellened hiába vívok: / emelj vagy sújts, kitárom keblemet...* – a feltétel nélküli megadás szavai ezek: vállalnunk kell az embersorsot, a harcot ezer elbukás ellenére is.

Valóban, következetesebbnek tűnnek a keleti filozófiák és vallások, amelyek belátva a világ megjavíthatatlanságát s minden emberi erőfeszítés hiúságát, nem a harcot, hanem a passzív meditálást ajánlják, s ideálként a tökéletes elnyugvást, minden akarat megszüntetését, a Nirvánát tartják az ember legfőbb céljának.

Madách Ádámja azonban nem Kelet, hanem Nyugat gyermeke; aki eszményekért lelkesedik, célokért küzd, változtatni akar a világon; Vörösmarty szavaival: *ront vagy javít, de nem henyél.* Annyira az életeleme a küzdés, hogy már szinte a célnál is fontosabb. Így beszél: *A célt, tudom, még százszor el nem érem. / Mit sem tesz. A cél voltaképpen mi is? A cél, megszűnt a dicső csatának, / a cél halál, az élet küzdelem. / S az ember célja a küzdés maga.*

Hol, mikor, miért romlottak el a dolgok, „hol bújt be a kukac?” Ott volt-e már a bimbóban és a virágban is, vagy a gyümölcsbe fúrta be magát? A kérdést nemcsak történelmi eszmékre, mozgalmakra vonatkoztathatjuk, hanem akár az életjelensége, a teremtett világra is. Központi témánknál vagyunk: a Gonosznál, amelyet a Miatyánkban

A Tragédiát Arany Jánosnak küldte meg Madách; Arany felismerte a mű értékeit, s maga mutatta be és ajánlotta kiadásra a Kisfaludy Társaságban. Madách még életében láthatta művének két kiadását, bevásáztották a Társaságba is. Szívba az azonban hamarosan elvitte; 1864-ben halt meg 41 éves korában.

A Tragédiának keretet a jól ismert bibliai történet ad. Az Úr fejedelmi udvarát látjuk az első színben, trónján ül és nagy művét, a teremtést ünnepli. Előtte Gábor, Mihály és Rafael, három arkangyal leborulva hódol, ám a negyedik, Lucifer semmi csodáltnivalót sem talál a nagy műben s megtagadja a hódolatot. Büntetése örök száműzetés, de követelésére az Úr két fát jelöl ki számára az Édenkertben: a tagadás szelleme ott megvetheti a lábát, megkísérélheti az ember letérítését az Úr útjáról.

A második szín az Édent mutatja a boldog és gondtalan emberpárral. Furcsállják ugyan az Úr tilalmát, hogy a két legszebb fáról nem ehetnek, de belenyugszanak. A megjelenő Lucifernek sikerül rávennie őket a parancs megszegésére: esznek a tudás fájáról, a halhatatlanság fájától azonban távol tartja őket a Cherub lángpallosa.

A harmadik szín egy pálmaliget az Édenen kívül, az emberpár új otthona. Vállalják új, küzdelmes sorsukat, Ádám azonban követeli Lucifertől, hogy több tudásban részesítse. Főleg az emberi nem jövőjét szeretné előre tudni. Lucifer tehát álmodat bocsát rájuk.

Amit álmukban látnak, azt mutatják be az ún. történelmi színek. Ezek alkotják a mű törzsét. Minden

emlegetünk, hogy az Úr szabadítson meg bennünket tőle. Hol s mikor bújt bele a kukac a teremtésbe? Mert hogy benne van, az nem szorul bizonyításra, elég a tévé elé ülnünk, hogy fülünkkel halljuk, szemünkkel lássuk a Gonosz legfrissebb garázdálkodásait a világban.

Határ Győző kedvesen vigasztal bennünket: *a világ világnagy Bűnhalmazatával szemben vannak – nemhogy milliós számra: milliárdszámra – vannak semmi kis névtelen, jóindulatú átlagemberek: fal mellett haladó, érdektelen, kisember-életet élő kisemberek. Csakhogy ... az ilyen ember milliárdszámra nem esemény, nem híranyag ... Ő az a hatmilliárdos elhanyagolható tényező, amire a kutya sem figyel fel, lévén, hogy csak az az igazi híranyag, amikor az ember megharapja a kutyát, s nem a kutya az embert.*

Madách sem a kisemberek tragédiáját írta meg. Móra Ferenc egy novellájában egy bölcs öreg paraszt két csoportra osztja az emberiséget; az egyikbe a „célszerű szegény embereket”, a másikba a „zenebonákat” sorolja. Madách Ádámja nem a „célszerű szegény ember” vagy „fal mellett haladó érdektelen” kisember, hanem a „zenebona”, akinek világjavító elképzelései vannak, sőt lehetőségei is, amelyekkel megvalósításukért küzdhet. A kisember békaperspektívájából nézve az ő lelkesedésük, harcuk, csalódásuk, elbukásuk az elit luxusa, azoké, akik „nem éhesek” s a pusztta túlélésnél magasabb célokat tűzhetnek ki. Velük szemben a szürke tömeg jórészt csak szenvedésre van kárhoztatva, jobb esetben statisztika-szerepre: belőle kerülnek ki a zászlók alá sereglő vagy odakényszerített támogatók, ám a néphangulat fordultával az elit ellen lázadó és a nagyok bukását okozó társadalmi erők is. Madách Ádámja nem egy a szürke tömegből: mindig az elithez tartozik, a kiváltságosokhoz, a többséghez viszonyított kívülálló, aki már eleve magában hordozza a tragikus összeütközés lehetőségét. Az egyiptomi színben mint fáraó oly isteni magasságokban trónol a rabszolgatömegek felett, hogy ilyen konfliktusról szó sem lehet társadalmi szinten; a meghasonlás a fáraó lelkében megy végbe, tehát erkölcsi természetű: maga látja be a „milliók egy miatt” égbekiáltó igazságtalanságát, szélnek ereszti gúlaépítő rabszolgái seregét. Ilyesmi persze aligha történt a valóságban. A huszadik század fáraójának, Sztálinnak eszébe sem jutott szólni a Fehér-Tenger-csatornán őszi legyekként elhulló modern rabszolgák százezreit, sem a tajgára hurcolt parasztok millióit. Madách Ádámjának leglidércesebb álmában sem jelenhettek meg Hitler és Sztálin-méretű gonosztevők, de a társadalomnak olyan elfajulásai sem, amilyeneket századunk produkált.

Annak már tanúi lehettünk, hogy a 19. század két nagyszerű, szívet-lelket és elmét inspiráló eszméje, a nemzeti és a szocialista eszme mivé fajult, hogyan változtatta pokollá milliók életét. De hogy hol s miként bújt beléjük a kukac, azt máig sem tisztázhattuk egyértelműen. Mint ahogy tanácstalanul állunk a demokrácia eszméjének és gyakorlatának egyre nyilvánvalóbbá váló ellehetetlenülése előtt is, hogy képtelen megvédeni becsületes polgárait a terroristáktól, maffiáktól, az egyre fiatalabb korú bűnözőktől, mert pénzt s energiát egyre többet fordít saját ellenségeinek kényeztetésére, állítólagos jogaik tiszteletben tartására, míg az áldozatok következetesen figyelem és elégtétel nélkül maradnak.

Az athéni demokráciában, amellyel Ádám a második történelmi színben ismerkedik, benne van már az a bizonyos kukac, amely korunkra is átöröklődött: hogy a jogegyenlőséget tudja ugyan biztosítani, de erényt és hitványságot nem tud elkülöníteni; az erényhez mércéje nincs, azt érzékelné sem tudja: nem az ő asztala. Így lesz Miltiadész, a hazájáért vérét ontó hadvezér pecsenyéjüket sütögető demagógok és szavazatukat a legtöbbet ígérőnek eladni kész botrányra éhes plebejusok áldozata.

Ennél is keserűbb Ádám csalódása, ami őt Konstantinápolyban éri. A Szentföldért s a szeretet vallásáért vállalt harcból visszatérő Tankréd hadvezérként azzal szembesül, hogy annak a nevében viszik máglyára az eretnekeket, akik jótányit is eltérnek az egyház valamelyik dogmájától. Valóban „jottáról”, egy „iótáról” azaz egy i-betűről van szó a *homousion* és a *homoiousion* hívei közt a vitában: hogy a Fiú egylényegű-e vagy hasonló lényegű-e az Atyával – ennyi is elég a kíméletlen üldözésre, emberirtásra.

Madách Luciferrel fogalmaztatja meg a pesszimista történetnézet érveit: míg Ádám ingadozik ború- és derűlátás közt, és hisz, mert hinni akar a fejlődésben, a haladásban, ha vér és szenvedés árán is, de mégis előbbre megy a világ, Lucifer ezt a hitet, vagyis a reményt rombolja benne; célja ugyanis az ember kétségbeesése, a teremtés koronájának eltántorítása Isten terveitől s megnyerése a tagadás számára. Lucifer indulatát csak az utolsó jelenetben nem tudja fékezni, amikor be kell látnia, hogy elvesztette a játszmát, az ember Isten hűségére tér; ekkor Ádám felé rúgva kitör: *Fellázadsz-é, rabszolga, ellenem? / Fel a porból, állat! Az Úr és az angyali kar megjelenésére angolosan távozna, ám az Úr visszatartja; a teremtésben szerepet szánt a gonosznak, a tagadásnak is: Te Lucifer meg, egy gyűrű te is / mindenségemben – működjél tovább: / hideg tudásod, dőre tagadásod / lesz az élesztő, mely forrásba hoz, / s*

eltántorítja bár – az mit se tesz – / egy percre az embert, majd visszatér. / De bűnhődésed végtelen leend / szüntelen látva, hogy mit rontani vágyol, / szép és nemesnek új csírája lesz.

Mi hát a Gonosz? Az Úr szavaiból arra következtethetünk, hogy a „hideg tudás” – hiszen az édenkerti bűnbeesés is a „tudás fája” gyümölcsének az élvezése volt – és a „döre tagadás”, más szóval a teremtés kritikája? *Csak hódolat illet meg, nem bírálát!* – utasítja vissza az Úr, akárcsak valami feudális fejedelem Lucifer kicsinylő kritikáját a teremtett világról. Gondoljuk meg azonban, hogy egy művet a mégoly kemény és igazságtalan kritika sem ronthat el: a jó műalkotásnak nem árt a kritika, mégha sérti is az alkotót. A történelmi színekben Lucifer már nem Istennel vitatkozik, hanem az embernek bizonyít, Ádámot akarja meggyőzni arról, hogy valami gyártási hiba van a teremtésben, ha minden nemes eszme devalválódik, minden társadalomjavító törekvés balul üt ki. Ádámnak eszébe se jut, hogy csalódásaiért, sorozatos bukásaiért Lucifert okolja, hiszen ő csupán bemutat, szemléltet, még óvja is az embert a túlzott lelkesedéstől és reményektől. Nincs-e igaza, amikor például „szent tanok”, az ideológiák elfajulásának okát magában az emberben leli meg? *A szent tanok. – / Ah, épp a szent tan mindig átkotok, / ha éppen reábukkantatok: / mert addig csűrítetek, hegyezítetek, / hasogatjátok, élesítitek, /míg örülség vagy békó lesz belőle.* Vagy amikor rámutat, hogyan korrumpálja a győzelem és a vele járó hatalom az igaz ügyért küzdőket, hogy válunk üldözöttekből üldözőkké, mártirokból hóhérokká. Vagy amikor a lovagkor nőszemléletének szélsőségeit kritizálja: *Ládd, ilyen örült fajzat a tiéd: / Majd állati vágyának eszközéül / tekinti a nőt, és durvult kezekkel / letörli a költészet himporát /arcárul, önmagát rabolva meg / szerelme legkecsesb virágítól: Majd istenül oltárra helyezi, / és vérzik érte és küzd hasztalan, / míg terméketlen hervad csókja el. / Mért nem tekinti és becsüli nőül / nőhivatása megjelölt körében?*

E példákból kitűnik, hogy a Gonosz magában az emberi természetben van, azzal összeforrvá és metasztázisaival kiirthatatlanul belegyökerezve. Ezért nem operálható ki az emberiség történelméből sem. Jelenlétét nem lehet tehát a „hideg tudás” és a „döre tagadás” fekete angyalának, Lucifernek a nyakába varrni. Feljebb kell a Gonosz forrását keresnünk, valamiképpen Istennel hoznunk kapcsolatba, aki egy elmélet szerint mindennek, tehát a Gonosznak is teremtetője, egy másik szerint aki a Jónak és Gonosznak egyaránt fölötte s kívüle áll, s aki mindkettőt tetszése szerint felhasználhatja céljai elérésére.

Az ember, mióta csak Isten titkait bogozgatja, vissza-vissza tér erre a kulcskérdésre: miért éppen ezt a gonosszal fertőzött világot teremtette a Mindenható, holott tökéleteset is teremthetett volna, arról nem is beszélve, hogy tartózkodhatott volna minden teremtéstől. A kérdést alighanem rosszul tesszük fel, azért nincs rá felelet. Istent és tetteit ugyanis önmagunkból, antropomorf elképzeléseinkből kiindulva próbáljuk megérteni; mi egyebet tehetnénk, ha más eszközeink és módszereink nincsenek? A Jó és a Gonosz emberalkotta fogalmával próbáljuk megközelíteni.

Madách nem nyúl ilyen mélyre, nem feszegeti az Isten és a teremtett világ viszonyát a gonoszhoz. Mint láttuk, elfogadja a bibliai magyarázatot – amely különben rokon más népek és vallások mítoszaival – mely szerint volt valamikor egy édeni állapot, amikor a Jóság uralkodott a világon, egy aranykor, amely nem ismerte a bűnt, amikor a farkas együtt legelészett a báránnyal, stb. stb., ahogy Ovidius leírja az *Aurea prima aetas* idilli állapotát. A Gonosz tehát később furakodott be, s hatalmasodott el. Alátámasztani látszik ezt az elméletet a történelem is. Madách éppen erre összpontosítja figyelmét – annak korszakaiban is kimutatható az ígéretes kezdetek fokozatos romlása, a szép eszmék elfajulása.

Ezt a történelmi pesszimizmust, amely ellentétben van nemcsak az Úr végszavával: *küzdj és bízva bízzál!*, hanem Madách haladáshitével is, azzal mentegette a művet bemutató Arany János, hogy Ádámnak nem az igazi történelmet mutatta az álma, hanem az „ördög történelmét”, azt a manipulált történelmet, amely csak kétségbeejtheti az embert.

Ezt a nézetet vallja többek között Németh László is, szembe állítva az „ördög történelmével” „Isten történelmét”. *A történelmet nem lehet így elrágalmazni* – írja. *Olcsó diadalnak tartottam azt fordítani ellene, amit nem ért el.* Az ördög tetszetősen s meggyőzően tálalt történelme mellett az „Isten terve” is kiolvasható Madách művéből, ha az olvasónak és rendezőnek füle van hozzá. ... *Mi az ördögé a történelemből? Az élet tehetetlensége, a korszakok teteme, a formák váza, amelyből tovább ment a lélek; az eredmény, szóval az idő. S mi az Istené? Ami nincs az idő hatalmában: az erkölcsi erőfeszítés.*

Isten az emberiség életét éppúgy csak színtérnek, keretnek tekinti, mint az egyes ember életét is – folytatja Németh László. *Nem az a fontos, hogy mit ér el benne (az ember), hanem hogy mi sajtolódik ki általa belőle. Ahogy az ember valódi története sem életének kalandja, hanem üdvösségének harca: Isten szemében az emberiség történelme sem az Édenkert és az eszkimókunyhó közé eső bolyongás, hanem ami az emberiségből feléje sajtolódott közben.* Mikor Németh László ismételten a „sajtolódik” igét használja, alighanem egy hasonlat jár az eszébe, mely szerint Isten a szőlősgazda, aki a szőlőjéből vagyis az emberiségből termeli, sajtolja ki az ő nemes borát; őt

elsősorban a bor minősége, azaz a szenvedés és küszködés présében nemessé és naggyá érlelt emberi lélek érdekli. Nem szükséges hangsúlyoznunk, mennyire hősi, mélyen vallásos életszemlélet ez s mennyire más, mint a jóléti társadalom alapeszméje, amely a kényelmes életet tartja a legfőbb jónak.

Nem vagyok benne biztos, hogy Madách is erre gondolt s nem értett egyet Lucifer pesszimizmusával. A Tragédiában annyira az „ördög történelme” dominál, hogy szinte erőltetettnek tűnik mögötte az „Isten történelmét” sejteni. Hiszen az Úr csak az elején és a végén lép színre, s mint Németh László megjegyzi, Lucifer *tetszetősebb beszédű szellem az Úrnál*, aki ráadásul nem is felel Ádám sürgető kérdésére, hogy van-e egyáltalán értelme küzdelmeinek, megy-e előre az emberfaj: *Ne kérdd / tovább a titkot, mit jótékonyan / takart el istenkéz vágyó szemedtől. / Ha látnád, a földön mulékonyan / pihen csak lelked s túl örök idő vár: / erény nem volna itt szenvedni többé, ha látnád, a por lelkedet felissza: / mi sarkantyúzna nagy eszmék miatt, / hogy a múltó perc élvéről lemondj? / Míg most, jövőd ködön csillogva át, / ha percnyi léted súlyától legörnyedsz, / emel majd a végtelen érzete. / S ha ennel elragadna büszkesége, / fog korlátozni az araszyi lét. / És biztosítva lesz nagyság, erény.*

Elég-e ennyi Lucifer látványos érveinek ellensúlyozására? Új megvilágításban látjuk Ádám naív lelkesedését új eszményei iránt, gyors kiábrándulását; merevségét, mely akadályozza a kor nézeteihez s társadalmához való alkalmazkodásban, bukását, mely bizony sokszor dicstelen, elvágyódását egy szebb és jobb világba s javíthatatlan reménykedését, hogy azt el is éri. *Vezess új utakra Lucifer!* Németh László így kommentálja az „ádami lélek” botladozásait: *Ádám az, amit hősnak lehet nevezni; állapota a purgatórium. Az emberi élet értelmetlenségéről meggyőzhető, ösztöne azonban folyton fölfelé, folyton nemesebb értelmet szimatol. Az egyre új táj, amely felé Luciferrel hurcoltatja magát: a történelmen követelt Éden, a bizonyítások során föl nem adott és föl nem adható Isten országa. Az ő meggyőzhetetlensége Lucifer kommentárjának az ellensúlya ebben a drámában. Az értelem mosolyával szemben egy felütött fej, amely elborult szemmel keresi mindenenek ellenére a hozzáillő birodalmat. A jó ösztönnek ebben a nyugtalan kínjában látjuk mi az ördögnek átadott Ádámot tragikusnak. Tragikus az, aki akkor is kitart maga mellett, amikor a kozmosztól egy bólintást sem kap (vagy csak éppen azt) magára.*

Madách hőse a nyugtalan kereső és tettvágyban égő ember, akit racionális érvek sem tántoríthatnak el céljaitól, mert nem azokra hallgat, hanem „ösztöneire”. Persze itt nem a gyönyör- és hatalomhajhászásra beállított ösztönökről van szó, hanem „titkon érző lelkünkről” – Berzsenyi szavával –, amelyhez Istenhez kötődik a bölcs, ha „lángesze” nem éri is föl; amellyel Isten akaratát sejti, ha a kozmosz nem bólint is rá, hogy jól tolmácsolta az isteni akaratot. Nem hiszem, hogy tévednék abban a megérzésemben, hogy Németh László nemcsak Széchenyire: magára is ráismert az „ádami” lélekben”. Az ő szünet nélkül dolgozó elméje, elmélet- és tervekjavító hajlama, tájékozódása és kiútkeresése, nemzet- és világjavító buzgalma – nemde ez is az Isten országát kereső „ádami lélekből” fakad?

Megvallom, nem nagyon tudok kibékülni a Németh László-i elmélettel: hogy Isten ebből a vérszenyes történelemből szűri ki az ő nemes borát; szüreteli a gonosz okozta szenvedés présében megmunkált nagy lelkeket.

Nem hiszem, hogy okvetlenül bogot kellene kötnöm előadásom végére. Hadd szimbolizálják az elkötetlenül maradt szálak, hogy témám, a Gonosz szerepe az „ember tragédiájában” befejezetlen, a bizonytalan jövő felé rohanó folyamatos jelen.

(Előadás az Európai Magyar Evangéliumi Ifjúsági Konferencián, Holzhausen, 1998.) (Részlet)

„Római szín – PÉTER APOSTOL Az Úr meghallgatott. - Tekints körül, Az elkorcsult föld újra kezd születni” – Zichy Mihály illusztrációja, 1885

700 ÉVE HALT MEG DANTE ALIGHIERI, AZ ISTENI SZÍNJÁTÉK SZERZŐJE

700 éve hagyta itt földi létét Dante Alighieri (1265–1321), a középkor egyetemes jelentőségű költője, az itáliai irodalom legnagyobb alakja.

Az olasz középkor városállamainak sorából Firenze emelkedett ki a leginkább, lévén a renaissance szülőhazája és legfőbb hordozója. Az újkor elején e város játszotta azt a szerepet, amit Athén az ókori Görögországban. Firenzében a nemesség polgári foglalkozást is vállalt; az irodalom és képzőművészet együtt virultak, s itt szólalt meg először az újfajta, a középkori szellemtől tudatosan eltávolodó költészet, a „dolce stil nuovo”, az „édes új stílus”.

Ide, ebbe a világba született bele 1265-ben Dante Alighieri, egy elszegényedett nemesi család sarja. Életrajzírói mint fontos tényezőt jegyzik fel, milyen egész életére szóló hatással volt rá, amikor kilencéves korában először pillantotta meg élete szerelmét, a nyolcéves Beatrice Portinarit, aki bár máshoz ment férjhez, és nagyon fiatalon meghalt, mégis mindvégig Dante szerelme és múzsája maradt.

A költő tevékenyen részt vett városának politikai életében, a fehér és a fekete guelfek, valamint a ghibellinek vitáiban. Meg is választották a hat prior (előljáró) egyikének, azonban hamarosan politikai ellenfelei kerültek hatalomra, és Dantét előbb száműzték, majd távollétében halálra ítélték. Soha nem térhetett vissza Firenzébe, – Itália különböző városaiban keresett menedéket, s végül Ravennában halt meg, 1321-ben. Itt található a síremléke.

Szülvárosával való ellentmondásos viszonyát fő műve, az Isteni színjáték címlapja is megörökíti: „Itt kezdődik a színjáték, írta Dante Alighieri, születésére nézve firenzei, erkölceit tekintve nem az”. Első életrajzírója, Giovanni Boccaccio (1313–1375) úgyszintén firenzei, mintha magyarázattal kívánna szolgálni, ezt írja: „*nálunk az erény minden jutalmát a nagyravágyás bitorolja ... a vezető helyekre, a magas hivatalokra gonosz és fonák erkölcsű férfiak emeltetnek, a jókat pedig elűzik, elnyomják és megalázzák. ... elég legyen egyetlen példát említenem: az igen kiváló férfiúnak, Dante Alighierinek számkivetését.*” Boccaccio *Trattatello in laude di Dante* – Dante dicsérete – című művéből folytatva:

„*Széjjeltekintve a köztársaság kormányának csúcsáról, ahol akkor állott, és látván minden vonatkozásban úgy, ahogy csak ilyen helyekről lehet, hogy mi az emberi élet, minők a köznép hibái, hogy milyen kevesen vannak,*

akik ebből kilábolnak, s mily kevés tiszteletet érdemlők ezek is, azok pedig, akik megközelítették a tisztségeket, mennyi zűrzavarral vannak teli, és elítélvén az ilyenek törtetését és sokkal inkább javallván az övéit, akiket ezekre méltóbbnak tartott, lelkében egy fenséges gondolat született meg, amellyel az volt a szándéka, hogy egyszerre, vagyis ugyanabban a műben, megmutatja a maga jelességét, a legsúlyosabb büntetést méri a vétkesekre, az arra érdemeseket a legmagasabb kitüntetésekkel tiszteli meg, magának pedig örök dicsőséget szerez. Éppen ezért mindennemű tanulmányai elé helyezvén a költészetet, úgy ítélte a leghelyesebbnek, ha költői művet alkot. ... Harmincharmadik évében fogott hozzá, hogy valóra váltsa, amit annak előtte kigondolt, vagyis, hogy kit-kit érdeme szerint megbüntessen vagy megjutalmazzon, s az emberek életét, különbözőségük szerint megítélje: amely életet, mivel felismerte, hogy háromfajta lehet, úgymint bűnös, vagy bűnből kilábaló és az erényre törekvő, vagy pedig erényes, három könyvben, kezdve a bűnösök megbüntetésén, s végezvén az erényesek megjutalmazásán, csodálatos módon osztotta fel, de egy kötetben, melyet Színjáték-nak nevezett el. A három könyv mindegyikét énekekre, mégpedig versbe szedett énekekre osztotta fel, ... továbbá a nép nyelvén írta, mégpedig oly nagy művészettel, oly csodálatos rendben s olyan szépen is, hogy senki sem akadt még, aki valaminő mozzanatában is igazságosan megróhatta volna”

Dante monumentális, több mint tíz éven át készült fő műve eredetileg pusztán a Színjáték (Commedia) címet kapta (mert a középkorban minden balszerencsés kezdetű, de szerencsés végkimenetelű művet így neveztek). Az isteni (divina) jelzővel a szintén firenzei Giovanni Boccaccio egészítette ki a címet tisztelete jeléül.

„Dante a világirodalom egyik legnehezebb költője” – írja Babits Mihály híres Dante-fordításának előszavában. Az Isteni színjáték még a művelt olvasók számára is igen nehéz olvasmány. Nem véletlen, hogy a művet „a középkor enciklopédiájának” is szokták nevezni. Megértéséhez nemcsak a korabeli műveltség átfogó ismeretére van szükség, hanem sokszor Dante életével, illetve Firenze történetével kapcsolatos információkra is. Ez az oka annak, hogy Dante művét már életében magyarázó jegyzetekkel kellett ellátni. A mű nem latinul, hanem a Firenzében és környékén beszélt toszkán nyelvjárásban

íródott. Később a toszkán nyelvjárás alapján jött létre az egységes olasz irodalmi nyelv, majd az olasz köznyelv.

A Dante főművéről talán Szerb Antal: A Világirodalom története című munkája foglalja össze a legrövidebben és legerőteljesebben annak tartalmát.

A Commedia, Színjáték, amelyet az utókor Divina, „isteni” jelzővel illet, *mistico viaggio*, misztikus utazás a Másvilág három birodalmán, Poklon, Purgatóriumon és Paradicsomon keresztül. A költő „az emberélet útjának felén” eltéved egy mély erdőben; itt elébe jön Vergilius árnya, akit Beatrice, Dante már halott, mennyei szerelme küldött, hogy vezesse a költőt a szabadulás útjára.

Vergilius segítségével Dante bejárja a Pokol köreit, amelyek tölcsekszerűen, lefelé egyre keskenyedve terülnek el a föld belsejében. A Föld középpontjában a jégbe fagyva áll a Sátán, Dis, a „féreg, mely fúrja a világot”.

A Föld túlsó oldalán érnek ki, itt emelkedik a Purgatórium hegye. A legtetjén a Földi Paradicsom. Itt találkozik Dante Beatricével, aki átveszi a vezetést.

Vele száll fel a Paradicsom egyre tágabb, egyre fényesebb egeibe, míg végül a legszélső égből, a Kristályég határain túl megpillantja a Háromszemélyű Egy Istent.

A Divina Commedia minden részének, azt mondják, hármasság az értelme: az első a szó szerinti értelem, a más-világi útleírás, a második a rejtett politikai vonatkozás, a harmadik pedig a vallási igazság, a lélek útja Isten felé.

Dante: Isteni színjáték „Az emberélet útjának felén...” Gustave Doré metszete (1861)

Realizmusa a Pokolban a legerősebb, a laikus olvasó számára tudományos készültség nélkül is megragadó olvasmány. Dante egyetemes; nincs korhoz és nemzethez kötve, mindig és mindenhez szól.

Különösebb szempontok híján, néhány személy erejéig hadd olvassunk bele e több mint 700 évvel ezelőtt írt műbe, Babits Mihály zseniális fordításában:

DANTE: ISTENI SZÍNJÁTÉK (részletek)

„Az emberélet útjának felén
egy nagy sötétlő erdőbe jutottam,
mivel az igaz utat nem lelém.

Ó szörnyű elbeszélni mi van ottan,
s milyen e sűrű, kúsza, vad vadon:
már rágondolva reszketek legottan.

A halál sem sokkal rosszabb, tudom.
De hogy megértsd a Jót, mit ott találtam,
hallanod kell, mit láttam az úton.

—
És míg így én, távol a napvilágtól
tépődtem: im valakit mintha látnék:
rekedtnék tünt fel hosszú némaságtól.

Jött a nagy pusztában; s én rákiálték
amint megláttam: „Könyörülj meg rajtam,
akárki vagy, igaz ember vagy árnyék!”

—
„Vergiliusz vagy hát, s ajkadról omla
ama hatalmas ének égi vize?”
feleltem s szégyen szállt a homlokomra.
Elindult és én követtem nyomát.

—
„Én rajtam jutsz a kinnal telt hazába,
én rajtam át oda, hol nincs vigasság,
rajtam a kárhozott nép városába.
Én nem vagyok egykorú semmi lénnyel,
csupán örökkel; s én örökké állok.
Ki itt belépsz, hagyj fel minden reménnyel!”

Dante és Vergiliusz belépnek a Pokol kapuján, s a következőkben csak felsoroljuk az ott látott és történt dolgokat:

POKOL

A Pokol tornáca / A Szerelmek halottai / Tivornyák
hősei / Pénz és szerencse / A Pokol beosztása / A vérfürdő
/ Az eleven liget / A tüzeső / Nagy emberek a Pokolban / A
szörnyeteg hátán / Rondabugyrod / Fejjel lefelé / A jók
/ A Rondakörmök / Pokoli bohózat / Az ólomcsuhások / Az
emberi főnix / A kígyóemberek / Odysseus utolsó utazása

/ Szent Ferenc és az ördög / Mohamed és a fejetlen ember / A rühösök / A nagyhasú Ádám mester / Az óriás kezében / A Pokol fenekén / Ugolino és az eleven kárhozottak / A Föld középpontja.

Míg a Pokol a bűnös lelkek büntetésének örök helyszíne, a Purgatórium az a hely, „ahol kitisztul az emberi szellem, s méltóvá lesz, hogy legyen ég lakója.”

„Ó, teremtmény, ki hogy Alkotódhoz
szépségben térhess vissza, itt mosakszol,
készítsd figyelmed csodálnivalókhoz!”

PURGATÓRIUM

Az óceán szigete / A mennyei révész / A kiátkozottak / A várakozás szikláján / Halál az iszapban / Óda Itáliához / A virágos völgy // A kígyó / A kapusangyal és a hét P. / Az eleven Kariatidák / A művészek gögje / Képek a márványpadlón / A vakok erkélyén / Az elátkozott folyó / A szelídség víziója / Romlott világ / A harag víziója / A szeretet titkai. Rohanó lelkek / A sziréna és a fösvény pápa / A francia királyok bűnei / Holt költők találkoznak / Egy római megtérése / Forese és a soványak / A bűvös fa alatt / A nemzés és a szellemtest / Bujaság lángjai / Csillagos éjszaka / Matilda és a földi paradicsom / A csodálatos körmenet / Beatrice / Beatrice leveti fátyolát / Az óriás és a kéjhölgy / Az emlékezés itala.

A csonka kúp alakú hegy, a Purgatórium csúcsán a földi paradicsom helyezkedik el. A lelkek haláluk után a hegy lábánál kezdik az útjukat, majd egyre magasabbra jutnak s egyúttal közelebb kerülnek az örök üdvösséghez is.

Mivel Vergilius pogányként élt és halt meg, nem léphet be a Paradicsomba, így innen Dante ifjúkori szerelme Beatrice és Szent Bernát veszi át a költő vezetését.

A paradicsombéli utazás kilenc „égen” keresztül történik, minden ég lelkek lakhelye, aszerint rendezve, életükben milyen jó cselekedeteket vittek véghez. Ide jutva Dante láthatja Isten egész birodalmát. A kilencedik, a kristályégben, az angyalok karában Beatrice elfoglalja helyét, Dante pedig meglátja Isten lényegét: a tökéletes és teljes szeretetet. A Paradicsomban tett út lépcsőfokai:

PARADICSOM

Dante elhagyja a Földet / Foltok a Holdban / Az elhurcolt szüzek / Lélek, csillag és akarat / A fogadalom és a második ég / Róma sasáról / Teremtés és megváltás / Martell Károly / Szerelmesek a Vénusz-csillagon / Dante a napba száll / Assisi szentjéről / Szent Domokos élete / Salamon bölcsessége / Fény és kereszt / Dante őse / A régi nemesség / A száműzött költő / Betűk a Jupiteren / A Sas szavai / Pogányok a mennyországban / Az arany lépcső / Visszatekintés a csillagokból / Krisztus diadal-

Dante: Isteni színjáték Foltok a Holdon Gy. Szabó Béla metszete (1976)

menete / Vallatás a hitről / Vallatás a reményről / Vallatás a szeretetről - Ádám / A Kristály-ég / Az angyalok kilenc kara / Tanítás az angyalokról / Fényfolyó és fényrózsa / Beatrice égi helyére ül / A Rózsa szirmai / Az istenlátás.

„Óh, szűz Anyánk, leánya ten Fiadnak,
teremtményeknél nagyobb és szerényebb,
ős célja az örök határozatnak:

természetünket a te tiszta lényed
megnemesíté, úgy, hogy a Teremtő
teremtménnyé lett benned, s szent erényed
méhedben felgyújtá a tisztelendő
szerelmet, melynek örök melegéből
a Béke e Virága volt kelendő.

Te déli láng a Szeretet egéből
vagy itt nekünk; és lenn az embereknek
élő forrás, melytől reményük épül.

S nemcsak könnyörgő lel nálad vigaszra:
jóságod gyakran azt a szenvedőnek
kérés előtt megadja, nem halasztva.

Jóság és nagyság benned egybenőnek,
és irgalmasság, s ami csak erénye
lehet teremtett lénynek, földi nőnek.

Az internetből tallózva
Összeállította: Tóth Ildikó Irma

Dr. Tarjányi József

„Epévé változzék a víz, mit lenyelek,
ha téged elfelejtelek!
Nyelvemen izzó vasszeget
üssenek át,
mikor nem téged emleget!
Hunyjon ki két szemem világa,
mikor nem rád tekint
népem, te szent, te kárhozott, te drága!”

Dsida Jenő: Psalmus Hungaricus (Részlet)

AZ ELVESZETT NYUGAT-MAGYARORSZÁG – MA BURGENLAND

Burgenland Ausztria 100 éves tartománya – 1921 óta. Egy középen összenyomott kiflihez hasonlít, 166 km hosszúságú, a legkeskenyebb részén mindössze 4,5 km szélességű. A legutóbbi népszámláláskor 6 000 lakos vallotta magát magyarnak a kb. 270 000-ből.

Baráti beszélgetéseken mindig felmerül a kérdés: hogyan lehetséges, hogy mi- nekutána az I. világháború kezdetét jelentő, Szerbia lerohanására szóló hadüzenetet – melyet Tisza István magyar miniszterelnök *ellenzett* – az Osztrák-Magyar Monarchia uralkodója, Ferenc József osztrák császár adta parancsba, mégis, az I. világháborút lezáró (az Ausztriával kötött saint-germaini, ill. a Magyarországra erőszakolt triano- ni) békediktátumok úgy rendelkeztek, hogy a háború nyomán széthulló vesztes Mo- narchiából az önállóvá váló Ausztria az ugyancsak önállóvá váló Magyarországból

3965 km²-t kap meg, an- nak nyugati határvidéki területéből.

Ma már senki sem emlékszik arra, hogy eltekintve a ma- gyar korona fölötti uralomra mindig is igényt tartó Habsbur- goktól, az osztrákok magyarellenes pro- pagandája már a XX. század elejétől meg- kezdődött Bécsben.

1905-ben egy parlamenti vitában felmerült, hogy Ma- gyarország mondjon le a németlakta, nyugati határmenti területeiről, 1906-ban pedig Jozef Patry osztrák újságíró egyszerűen felvetette Nyugat-Magyarország elcsatolását. Szerinte „Német-Ausztriának” igényelnie kell az egészen a Rába vo- naláig húzódó területet.

Kronológia

1918. január 8.

Wilson amerikai elnök az USA kongresszusa elé tárja 14 pontból álló béketervezetét. 10. pontja: „Ausztria–Magyarország népei, akiknek helyét a népek között biztonságosnak és biztosítottan kívánjuk látni, rendelkezzenek a leghababban lehe- tőséggel autonóm fejlődésük biztosítására.”

március 3.

Breszt-Litovszkban megkötik a békét a központi hatalmak és Szovjet-Oroszország között.

április 8.

A Monarchia nemzetiségeinek képviselői római értekezletükön kimondják, el akarnak szakadni, s önálló, nemzeti államokat kívánnak létrehozni. Az USA pártolja a határozatot (május 29).

június 3.

Az antanthatalmak közléseikben ama szándékukat, hogy a háború végeztével létrehozzák a független Lengyelországot, Csehszlovákiát és a délszlávok államalakulatát.

június 29–szeptember 13.

A franciák, angolok és az USA szövetségesnek tekintik a Csehszlovák Nemzeti Tanácsot.

szeptember 14.

Gróf Burián István, a Monarchia közös külügy- minisztere javaslatot tesz az antanthatalmaknak, hogy kezdjenek tárgyalásokat a békéről. Másnap hatalmas antanttámadás indul a Balkánon.

szeptember 15.

Cseh, szlovák, rutén, lengyel, délszláv, román kongresszus New Yorkban. Az antant elutasítja az Osztrák–Magyar Monarchia békeajánlatát.

október 4.

Gróf Tisza István bejelenti a képviselőházban: a központi hatalmak elvesztették a háborút. Gróf Burián István külügyminiszter azonnal fegyver- szünetet kér az USA elnökétől, s kifejezi reményét, hogy a békétárgyalásokat majd a wilsoni 14 pont szellemében folytatják le.

október 16.

I. (IV.) Károly osztrák császár és magyar király kiáltványban bejelentette: Ausztria „szövetséges állammá alakul át, melyben minden néptörzs saját külön állami közösséget alkot”, és felszólította a különböző nemzeti közösségeket, hogy „alakítsák meg saját nemzeti tanácsaikat.”

október 18.

Wilson amerikai elnök gróf Buriánnak válaszolva kifejti, hogy a 14 pont immáron nem alkalmazandó a Monarchiával való békekötésnél.

október 23–24.

Budapesten, a Károlyi-palotában, gróf Károlyi Mihály elnökletével és a Károlyi-párt, Jász Osz- kár Radikális Pártja és a Magyarországi Szociál- demokrata Párt részvételével megalakul a Magyar Nemzeti Tanács.

október 31-re.

virradóan Budapesten győz az „őszirózsás forra- dalom”, valójában puccs; gróf Károlyi Mihály lesz a miniszterelnök. Késődelutáni órában egy néhány tagú katonaruhába öltözött különítmény Hermina-úti villájában meggyilkolja Tisza István miniszterelnököt.

1918. november 1.

Károlyi hadügyminisztere, Linder Béla parancsot ad a magyar alakulatok fegyverletételére.

november 2.

Károlyi kiáltványa a „Világ népeihez” a népek egyenrangúságát hirdeti, s Magyarország Európa védelmezésében kifejtett évezredek érdemeire hivatkozva kéri, hogy szavatolják területének sérthetlenségét. Ugyanaznap Linder Béla hadügyminiszter a budapesti helyőrség eskütételre felvonult tisztjei előtt kijelenti: „Nem kell hadsereg többé! Soha többé katonát nem akarok látni!”

november 3.

Padovában a Monarchia aláírja a fegyverszüneti egyezményt.

1918. november 5.

Az Est Linder Béla hadügyminiszter nyilatkozatát hozza: a katonák menjenek haza, az országot nem fenyegeti támadás, vélhetően angol-francia csapatok szállják majd meg.

november 7.

Károlyi Mihály és küldöttsége Belgrádban Franchet d'Esperey tábornokkal, az antant keleti csapatainak főparancsnokával Magyarországgal kötendő fegyverszünetről tárgyal – hiába.

november 8.

A szerb hadsereg bevonul a Szerémségbe. A cseh haderő elfoglalja Trencsényt, Zsolnát stb. Linder Béla hadügyminiszter elrendeli az 1896 előtt született legénység és tisztikar leszerelését, és megkezdődik a Magyarországon őrzött több százezernyi orosz hadifogoly hazaengedése.

november 13.

Linder Béla aláírja Belgrádban a fegyverszüneti egyezményt.

november 15.

A magyar csapatok kiverik az országból a november 8-án a Felvidékre betört cseh erőket.

november 16.

Magyarországon kikiáltják a népköztársaságot.

november 17.

Ausztria bejelenti területi igényeit Nyugat-Magyarországra.

november 24.

Az Oroszországból Budapestre érkezett kommunista Kun Béla megalakítja a Kommunisták Magyarországi Pártját

november 28.

A Károlyi-kormány új hadügyminisztere, Bartha Albert folytatja a magyar hadsereg legénységi állományának és tisztikarának leszerelését.

december 1.

Az erdélyi románok gyulafehérvári gyűlése ki mondja a Romániával történő egyesülést. Az antant jóváhagyásával a román hadsereg átlépi a demarkációs vonalat, s harc nélkül bevonul Marosvásárhelyre. Ugyanaznap Sándor herceg bejelenti Belgrádban a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság megalakulását.

december 3.

Ferdinand Vix alezredes, az antant-misszió vezetője átnyújtja jegyzékét, melyben követeli a Felvidék kiűrtetését és átadását Csehszlovákiának.

december 6.

Bartha Albert, Károlyi hadügyminisztere elrendeli a Felvidék kiűrtetését.

1914-ben kitört az I. világháború. Az egyik oldalon a fő erőt a Központi Hatalmak, azaz a Német Császárság és az Osztrák-Magyar Monarchia képezték, míg a másik oldalon az Anglia és Franciaország között 1904-ben létrejött „szívélyes megegyezés” (Entente cordial) és körük csoportosult országok álltak. Az Egyesült Államok 1917-ben csatlakozott az antanthoz, míg Oroszország az „októberi” bolsevik puccs nyomán lépett ki az antantból. A négy évig tartó világháborúban a Központi Hatalmak alulmaradtak, s a „győztes” antant vezetői a Párizs melletti Versaille-ban összehívták a „békekonferenciát”, melyen megkezdődött a „vesztesek” fölötti osztozkodás.

Fontos visszatekinteni és megjegyezni, hogy Ausztria, mint önálló állam soha nem létezett; mindig is valamelyik állam (pl. a Német-Római Birodalom) része, vagy más szövetségek tagja volt. Lakosságának németajkú többsége inkább „német”, mint nem létező „osztrák” identitású volt. Az 1866-os porosz-osztrák-olasz háborúban kritikus helyzetbe került osztrák császárság rendezni kívánta viszonyát Magyarországgal, s így jött létre az 1867-es Kiegyezés, és egy új államalakulat: az Osztrák-Magyar Monarchia – élt összesen 51 évet.

Az 1917-es „nagy októberi szocialista forradalom” (Julián-naptár szerint október 25, a Gergely-naptár szerint november 7) valójában egy bolsevik puccs volt, mely végigsöpört Európán, s közvetett módon többek között a Német császárság, de az Osztrák-Magyar Monarchia összeomlásához is vezetett. Az 1918. április 8-ai római konferencián az antant elfogadta a Monarchia emigráns nemzetiségi politikusainak követelését, hogy a Monarchia helyén, Közép-Európában kis nemzetállamok jöjjenek létre.

I. (IV.) Károly osztrák császár és magyar király 1918. október 16-án kelt kiáltványában bejelentette: Ausztria „szövetséges állammá alakul át, melyben minden néptörzs saját külön állami közösséget alkot”, és felszólította a különböző nemzeti közösségeket, hogy „alakítsák meg saját nemzeti tanácsaikat.”

A soknemzetiségű Osztrák-Magyar Monarchia jövője I. (IV.) Károly osztrák császár / magyar király elképzelése szerint: „Ausztria szövetséges állammá alakul át, melyben minden néptörzs saját külön állami közösséget alkot...”

A Magyar Nemzeti Tanács október 24-én jött létre, melynek elnökéül gróf Károlyi Mihályt választották, ő pedig Csernyák Imre honvédelmi biztost nevezte ki a katonai tanács elnökévé. Október 29-én Ausztria-Magyarország fegyverszünetet kért az olasz hadvezetéstől (melyet november 3-án Pádovában írt alá). Október 30-án az esti órákban Budapesten két elszállításra váró menetszázad fellázadt és sapkájukon a császári címer helyére őszirózsát tűztek és egyesülve a fővárosban állandó tüntetésben lévő forradalmi tömeggel, megakadályozták a menetszázadok frontra indítását. Október 30/31-ére virradólag Budapesten lezajlott az „őszirózsás forradalom”. A miniszterelnök gróf Károlyi Mihály lett: ugyanaznap, a késődelutáni órákban egy „különítmény” meggyilkolta gróf Tisza István miniszterelnököt.

Gróf Tisza István magyar miniszterelnök

A Tisza-gyilkosság ügyében a Bethlen-kormány idején 1920–1921-ben két tárgyalás is zajlott. Ezeknek fővádoltjai távollétükben Pogány József népbiztos és Csernyák Imre voltak. Mindketten Ausztriába menekültek, de kiadatási kérelmüket megtagadta az osztrák kormány. Pogány később a Szovjetunióba távozott, ahol az 1937-es sztálini tisztogatások során, Kun Bélával együtt a szovjet elvtársak megölték. Károlyi Mihály bizalmasára, Kéri Pálra kötél általi halál volt az ítélet, amit aztán nem hajtottak végre. Kéri előbb a Szovjetunióba, majd Ausztriába, végül pedig New-Yorkba került, ahol 1961-ben halt meg.

A bolsevik ideológia sztrájkok, lázongások, helyi felkelések formájában pestisként terjedt: November elején Bajorországban, Münchenben kikiáltották a köztársaságot, november 9-én Berlinben forradalom tört ki, II. Vilmos elhagyta az országot és itt is kikiáltották a köztársaságot.

November 11-én Ausztriában az uralkodó I. Károly császár bár csak az államügyek vitelében történő részvételről mondott le, de a november 12-én tartott nemzetgyűlés kikiáltotta az I. Osztrák Köztársaságot, és Karl Renner szociáldemokratát ideiglenes kancellárrá nevezték ki. Ugyanezen a napon kiadták az ideiglenes alkotmányt, amely kimondta, hogy „Német-Ausztria demokratikus köztársaság” (1. cikk), és „Német-Ausztria a Német Köztársaság szerves része” (2. cikk).

Ugyanez az I. Károly, aki IV. Károly néven magyar király is volt, november 13-án Eckartsau-ban kelt nyilatkozatában lemondott a magyar államügyek vitelében történő részvételéről is. Következésképpen a Magyar Nemzeti Tanács november 16-án Budapesten kikiáltotta a Magyar (Nép)köztársaságot.

I.(IV.) Károly Ausztria szövetséges állammá való átalakulását bejelentő, minden néptörzs külön saját állami közösség létrehozására irányuló, saját nemzeti tanácsok létrehozására felszólító 1918. október 16-i kiáltványának, majd a november 11-i és 13-i, az államügyek viteléről történő lemondásával gyakorlatilag megszüntette az Osztrák-Magyar Monarchiát.

A Monarchia összeomlását követően önállósodott „Német-Ausztria” Államtanácsa Bécsben hivatalosan is bejelentette igényét Nyugat-Magyarország többségében németek lakta területeire (1918. november 12.), s ezzel együtt létrehozták a Westungarische Kanzlei-t, a Nyugat-Magyarországi Hivaltalt.

1918. december 7.

A román hadsereg harc nélkül bevonul Brassóba.

december

közepén Kratochwil Károly ezredes, Erdély frissen kinevezett katonai parancsnoka megkezdte a székhely hadosztály szervezését.

december 22.

Magyarok és székelyek nagygyűlése Kolozsváron a románok gyulafehérvári határozatai ellen. A felszólalók közt Avramescu György azt javasolja, hogy „legyen Erdély köztársaság a svéjci kantonok mintájára”.

december 24.

A román hadsereg ellenállás nélkül bevonul Kolozsvárra. I. Ferdinánd román király megmásíthatatlan tényként jelenti be Bukarestben Erdély csatlakozását Romániához.

december 30.

A csehszlovák hadsereg ellenállás nélkül bevonul Kassára. A balkáni francia hadsereg csapatai bevonulnak Szegedre.

1919. január 8.

Az erdélyi szászok Medgyesen egyetértésüket fejezik ki Erdély Romániához csatlakozása kapcsán.

január 18.

Megnyitják a párizsi békekonferenciát. Raymond Poincaré francia köztársasági elnök: „Most már csupán az a dolgunk, hogy a győzelem minden gyümölcsét betakarítsuk.”

február

Német-Ausztriában a szociáldemokrata párt győzött, a kancellár Karl Renner lett.

február 6.

Románia, Cseh(szlovákia) és a Szerb–Horvát–Szlovén Királyság közös feljegyzést küld a párizsi békekonferencia vezetőinek, melyben leszögezik, hogy területi követeléseik – melyeket jórészt már érvényesítettek is – jogosak, s nyomban előre tiltakoznak Magyarország tiltakozása és várható népszavazási kérelme ellen.

március

folyamán Magyarországon választási előkészületek. Kun Béla megfogalmazza, hogy a Szociáldemokrata és a Kommunista Párt egyesülésének egyik alapfeltétele, hogy a szociáldemokraták is mondjanak le az ország területi épségének megőrzéséről, az integritásról.

március 21.

Az egyesült szociáldemokrata és kommunista párt neve: Magyarországi Szocialista Párt. Kikiáltják a Magyarországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaságot (a Magyar Szovjet-köztársaságot). Külügyi népbiztosa (valódi vezetője) Kun Béla, hadügy Pogány József, helyettes Szamuely Tibor.

március 27.

A francia Ferdinand Foch marsall a békekonferencia résztvevőinek Budapest és Bécs villámgyors megszállását jevesolja, mielőtt még továbbterjed Nyugat-Európa felé a kommunista fertőzés.

április 13.

A négy nagyhatalom engedélyezi Románia számára, hogy megtámadja a kommunista magyar szovjet-köztársaságot). A román hadsereg előnyomulására a székely hadosztály hátrál. A Hadügyi Népbiztosság Stromfeld Aurélt nevezi ki a Keleti (vörös) Hadsereg vezérkari főnökévé.

1919. április 20–21.

A román csapatok bevonulnak Nagyváradra (64 ezer lakosából 58 ezer magyar és 3 ezer román) a Huszt-Szatmárnémeti-Nagykároly-Nagyvárad-Nagyszalonta-Arad vonalról támad, elfoglalja Mátészalkát és Gyulát, utána Hajdúszoboszlót, majd bevonul Debrecenbe. Ugyanekkor a cseh haderő Ungvárnál támad Magyarországra.

április 24–május 1.

A Szegeden állomásozó francia alakulatok Makót és Nagylakot, a csehek Sátoraljaiújhelyt, Ózdot, Putnokot, Miskocot, a románok Nyíregyházát, Hajdúnánást foglalják el és mindenütt elérik a Tiszát.

május 9–június 5.

A vörös hadsereg ellentámadásba megy, visszavesz majdminden felvidéki várost, elvágja egymástól a román és cseh (szlovák) erőket.

június 7.

A békekonferencia elnöke, Clemenceau ultimátumot intéz Kun Bélához, hogy ha a magyar hadsereg nem állítja le a cseh erők elleni offenzíváját, általános antanttámadásra számíthat.

június 10.

Szegeden gróf Károlyi Gyula kommunistaellenes kormánya rendeletet hoz a Magyar Nemzeti Hadsereg megszervezéséről.

június 18–29.

Kun Béla: A Tanácsmagyarország nem ragaszkodik a régi magyar királyság területének sértetlenségéhez, de a jegyzékben körülírt határok elfogadhatatlanok; egyúttal utasítja a győztes lendületben lévő Vörös Hadsereg főparancsnokságát a Felvidék kiürítésére, mire Stromfeld Aurél lemond.

július 1.

Pozsonyban aláírják a magyar–csehszlovák fegyverszüneti szerződést. 7-én a csehszlovák hadsereg bevonul Kassára (melynek 44 000 lakosából 33 000 magyar, 6 000 a szlovák).

július 14–20.

A szövetséges erők megtámadják Tanácsmagyarországot. Megindul a Vörös Hadsereg támadása a románok ellen. Ugyanakkor a békekonferencián a hatalmak Ausztriának ítélik oda Magyarországot nyugati szegélyét.

július 24.

A békekonferencia leszögezi, hogy a Magyarországgal kötendő béke és a gazdasági blokád legfőbb feltétele a tanácskormány megbuktatása.

augusztus 1.

A Forradalmi Kormányzótanács lemond; megbukott Kun Béla Magyar Szovjet-köztársasága. Bécsben a francia antantmisszió érkekezlete a szegedi kormányt támogatja és látja el fegyverrel.

augusztus 9–15.

Horthy Miklós altengernagy Szegeden önálló fővezérséget alakít; kiválik a szegedi kormányból. Horthy Miklós fővezér esküt tesz Friedrich István megbízott miniszterelnök és Habsburg József főherceg-kormányzó előtt.

augusztus 23.

Habsburg József főherceg lemond a kormányzóságról.

szeptember 10.

Ausztria aláírja a békét a Párizs melletti Saint-Germainben.

1919. január 18-án megnyitották a párizsi békekonferenciát. Februárban a Német-Ausztriában tartott választásokon a szociáldemokrata párt győzött, a kancellár Karl Renner lett. Ugyancsak februárban Magyarországon a magyar kommunista párt vezetőinek nagy részét letartóztatták. Így került Kun Béla is a Gyűjtőfogházba.

Március 20-án a békekonferencia értesítette a Károlyi-kormányt, hogy az antant, román csapatok előrenyomulását és egy dél-magyarországi semleges zóna kialakítását irányozta elő. A szocialista-kommunista kormány létrehozásán ügyködő Károlyi Mihány „tudtán kívül” (?) hadügyminisztere, Landler Jenő a Gyűjtőfogházban levő Kun Bélával megegyezett a proletár-diktatúra bevezetéséről, amit másnap kiáltványban közöltek, s Károlyi Mihály nevében proklamációban közzétették, hogy megalakult a Magyarországi Szocialista Szövetségi Tanácsköztársaság, amit néha Szovjet-köztársaságnak is neveztek (az orosz „szovjet” jelentése magyarul: „tanács”).

A párizsi béketárgyalások alatt a magyar területek vonatkozásában egy újabb kérő jelentkezett a cseh Benes személyében, aki egy „szláv korridor”-ról álmodott. Közvetlen összeköttetést szeretett volna létrehozni a délszláv állammal, hogy országának az Adriai-tengerre legyen közvetlen kapcsolata: „Szerbiát Csehszlovákiával egy folyosó köti össze, ami a Lajta és a Rába folyók között húzódik Magyarországon keresztül” – szölte a terv, amely végülis a „békekonferencián” a brit meghatalmazottak ellenállásán bukkant meg.

A magyar szovjet-köztársaság, közismert nevén a Tanácsköztársaság idején a magyar-osztrák határon szigorú ellenőrzés akadályozta az élelmiszer kivitelét, Bécs pedig éhezett. De éheztek a határmenti magyar falvak is. A helyi lakosok fokozódó elégedetlenségét kihasználva az osztrákok fegyveres felkelésre biztatták a magyar oldalon élő németajkú lakosokat. Több alkalommal is fegyvert próbáltak a határon átcsempészni, hogy felfegyverezzék a Lajta-hegység kőbányaiban dolgozó munkásokat, de ezeket a próbálkozásokat sikerült megakadályozni.

A németajkúak héttagú direktóriumot hoztak létre Sopronban, ahová Kun Bélát is meghívták. Itt tette meg Kun Béla a hírhedt kijelentését: „Mi minden percben készen vagyunk arra, hogy Német-Ausztria proletáriátusával egységes, föderatív államot alkossunk”. Szerencsére erre nem került sor, de bukásuk után Renner kancellár befogadta a véreskezű gyilkosokat. Egyedül Szamuely Tibor, a hírhedt Lenin-fiúk csoport megszervezője nem jutott át a határon. Savanyúkútnál az osztrákok felismerték, nem engedték be Ausztriába. Szamuely – hogy elkerülje a számonkérést – szíven lőtte magát. A környező falvak egyikében sem engedték eltemetni, a helyi lakosság kövel dobálta koporsóját, így egy közeli erdőben földelték el.

Párizsban a békekonferenciát 1919. január 18-án nyitották meg. Az osztrák békeszerződés tervezetét csak 1919. június 2-án kapta meg a Párizsban várakozó osztrák békedelegáció. A tervezetben szó sem volt az általuk áhított területszerzésről, az 1867. évi, vagyis a dualizmus kori magyar-osztrák határról értesülhettek. Tehát maradt a Lajta folyó, a Rozália hegység gerince és a Lapincs folyó történelmi választóvonala.

Bécsben szóhoz jutottak a Németországhoz való csatlakozásról álmodozó Anschluss mozgalom hívei. S mert Magyarországon javában tombolt a „Tanácsköztársaság”, a gátlástalan „párizsi békehozók” nyilván szóba sem álltak a magyarországi vörös rezsimmel, és ez is az osztrákok malmára hajtotta a vizet.

A „Rongyos Gárda” felkelői Kismartonnál

Hivatkozhattak katonai védelmi szempontokra, a kommunizmus feltartóztatására, de különösképpen arra, hogy Bécs éléskamrája Nyugat-Magyarország. Mégis, a vörösteror bukása után a korábban elszakadni vágyó falvak egymásután jelentették be, hogy nem kívánnak Ausztriához tartozni.

Nyugat-Magyarország (Westungarn) végleges sorsa a párizsi békekonferencia 1919. július 11-i ülésén dőlt el, amikor az osztrákok javára döntöttek. Ezzel az osztrák törekvések végül érvényesültek: az Olaszország által megszerzett Dél-Tirol helyett Ausztria Nyugat-Magyarország elcsatolásával kapott kárpótlást.

A békekonferencia Legfelsőbb Tanácsa csak három hónappal a saint-germaini szerződés aláírása után szólította fel Magyarországot vezetését, hogy küldje el megbízottait a békeszerződés aláírására. Végtelen és gátlástalan cinizmusukat mutatja a tény, hogy a trianoni magyar határok kijelölését követően, csak háromnegyed évvel később ismertették azt a magyar kormánnyal.

Az igazságtalan döntés ellen a magyar kormány tiltakozott és megpróbált megállapodni az osztrák államvezetéssel, de a próbálkozások eredménytelenül zárultak. Az osztrákok háttéralkut kötöttek a csehekkel egymás katonai megsegítésére, s ennek tudatában a magyar-osztrák tárgyalásokon minden javaslattól elzárkóztak.

A trianoni békediktátum aláírására 1920. június 4-én került sor Versaillesban, a Kis-Trianon-palotában. A diktátum a saint-germaini békeszerződésnek megfelelően 4564 km² nyugat-magyarországi területet csatolt el 345 082 lakossal, akik közül 44 191 magyar anyanyelvű volt. A bécsi kormányzat viszont megfelelő katonai erő hiányában a nekik ítélt területet még hosszú ideig nem tudta birtokba venni, s a magyar kormány pedig az átadást feltételhez kötötte: csak akkor hajlandó a trianoni döntést figyelembe venni, ha a délszláv hadsereg visszaadja az általuk megszállt Baranya vármegyét, valamint a Barcs és Baja városok körüli területeket.

Mindeközben megkezdődött az önkéntesek, a „Rongyos Gárda” szerveződése Prónay Pál és Héjjas Iván vezetésével. Prónay értesült egy gráci útja alkalmával, hogy a magyar államhatártól négy kilométerre, Fürstenfeldben az osztrák vörösök jelentős mennyiségű fegyvert és muníciót tároltak Nyugat-Magyarország déli részének elfoglalásához. Héjjas Iván 1920. július 30-án éjjel szabadcsapatával rajtaütött a raktárt őrzőkön, és nyolc teherautóval átszállította Magyarországra a zsákmányt.

1919. november 5.

A békekonferencia budapesti küldötte, Sir George Clerk angol diplomata által koordinált egyeztető tárgyaláson elfogadják, hogy Horthy Miklós – ha garanciát ad rá, hogy nem próbálkozik katonai diktatúra kiépítésével – bevonulhat a fővárosba.

november 16.

A románok kiűrik Budapestet és a Duna-Tisza közét, ugyanakkor Horthy bevonul a fővárosba. A román hadsereg az ipari és mezőgazdasági eszközöket, a nyarsanyagokat és kész árukat, járműveket s a lakosság ingóságait egyformán rabolta. Például szinte teljes egészében letarolták a Győri Ágyúvárat, Csepelről 1500 gépet és 6000 tonna fémot szállított el. A rekvirálás métekét bizonyítja, hogy a Magyarországtól jóvátételt váró többi állam rémülten tiltakozott a Párizsban székelő Legfelsőbb Tanácsnál. Borrow angol katonatiszt szerint csak 1919. október 4-ig 32 168 vagon haladt át a Tiszán Románia felé, hadianyaggal és áruval megrakottan.

1920. január 5–20.

Elindul Párizsba a magyar békeküldöttség (gróf Apponyi Albert, gróf Teleki Pál, gróf Bethlen István). A Legfelsőbb Tanácstól átvesszik a békefeltevételeket tartalmazó okiratot. Apponyi: a területi kérdések igazságos eldöntéséhez nélkülözhetetlenek a népszavazások. A békeküldöttség visszatér Budapestre.

február 6.

Románia, Csehszlovákia és a Szerb–Horvát–Szlovén Királyság közös feljegyzésben tiltakozik a békekonferencián a magyar népszavazási javaslat ellen.

március 1.

A nemzetgyűlés Horthy Miklóst választja meg az ország kormányzójának.

március 19

Az USA szenátusa nem hajlandó ratifikálni a Németországnak diktált versaille-i békét, majd elutasítja a többi méltatlan békeszerződést is, egyenként köt különbékét a vesztes országokkal.

június 4.

TRIANON. A versailles-i Kis-Trianon palotában aláírják a Magyarországgal kötött békeszerződésnek mondott diktátumot, mely igazságosnak és törvényesnek nyilvánította Nyugat-Magyarországot, a Felvidék, Erdély, a Délvidék (valamint a történelmileg is valóban autonóm Horvátország) elszakítását. Nem írt elő egyetlen faluban, városban, területen sem népszavazást, minden megfontolás és ellenőrzés nélkül elfogadta az utódállamok követeléseit, így a Csehszlovákiához csatolt 63 000 négyzetkilométernyi területen élő 3,5 millió lakossal elcsatolt több mint 1 millió, a Romániához csatolt 201 000 négyzetkilométernyi területen élő 3,5 millió lakossal elcsatolt több mint 1 660 000 magyart. Magyarország területe 283 000 négyzetkilométer helyett 93 000 négyzetkilométerre, lakosságának száma 18,2 millióról 7,6 millióra csökkent, s az ország határain túl, szorosan a határ túloldalán, illetve nagy, egybefüggő tömbökben magyarok százazrei kerültek idegen uralom alá. A békeszerződés Magyarország haderejének maximumát 35 000 főben határozta meg, megtiltotta az általános hadkötelezettséget, a minimumra szorította az ország fegyvergyártását és fegyvervásárlási lehetőségeit is.

1921. február 15.

Magyar kormányküldöttség Bécsben, mely Nyugat-Magyarország ügyében tárgyal.

1921. március 26.

Habsburg IV. Károly váratlanul Szombathelyre érkezik, másnap Budapesten Horthyval tárgyal.

1921. április 3.

Az antanthatalmak jegyzékben figyelmeztetnek, hogy semmilyen formában nem járulnak hozzá a Habsburg-ház restaurációjához.

1921. augusztus 14.

A szerbek által megszállva tartott Pécsen kikiáltják a Baranya-Baja Szerb-Magyar Köztársaságot, s ugyanazon nagygyűlésen Jugoszlávia védnöksége és az antant védelme alá helyezik.

1921. augusztus 20-án.

Éjjel a magyar csapatok bevonulnak Újszegedre, másnap a pécs-baranyai háromszögbe, ezzel a csonka ország szerbek megszállta utolsó részei is felszabadulnak.

augusztus

utolsó napjaiban Prónay Pál és Héjjas Iván külföldi képviselői megkísérik a békeszerződésben Ausztriának ítélt Nyugat-Magyarországot.

szeptember 26.

Gróf Bánffy Miklós külügyminiszter és Edvard Benes miniszterelnök Brüsszelben találkoznak. Benes közvetít Magyarország és Ausztria között, támogatja a magyar igényeket Sopron városára és környékére.

október 4.

Prónay Pál indítványára a Felsőőrön „alkotmányozó gyűlés” Lajta-bánság néven önálló tartományt alakít Nyugat-Magyarországból.

október 11–13.

Sopron ügyében Velencében végre megegyezik Ausztria és Magyarország: döntőn népszavazás.

október 21–23.

Habsburg IV. Károly ismét megjelenik Magyarországon; a Svájcban érkező repülőgéppel Dénesfán, a nyugati határszélen landol. Csehszlovákia és Jugoszlávia mozgósítást rendel el, a Nemzeti Hadsereg megveri Károly csapatait Budaörsnél.

október 31.

A békekonferencia felszólítja Magyarországot, hogy nyilvánítsa trónfosztottnak a Habsburg-házat.

november 6.

A trónfosztást becikkelyezik.

november

második felében az osztrák hadsereg bevonul Nyugat-Magyarországra.

december 14–16.

A Sopronban és környékén tartott népszavazáson háromnegyedes többséggel szavaznak Magyarországon mellett.

1922. szeptember 22.

A szabadkai félhivatalos újság cikkéből: „A pánszlávizmusként politikai és kulturális inváziójával – amely a kis-antant szervezetében testesül meg – el kell érnie a magyar faj összeomlását. A magyar faj likvidálása a háború utáni és felébredt szlávok legelső feladata.

1927. június 21.

Lord H. S. Rothermere cikke a magyar revíziós igények jogosságáról. A lord így ír Benesnek címzett levelében: „Excellenciád éppen úgy tudja, mint én, hogy a trianoni béke mai formájában egyedül azért jöhetett létre, mert a nagyhatalmak képviselői teljesen tájékozatlanok voltak a területi komplikált nemzetiségi és politikai viszonyai felől...”

A Kronológiát a szerkesztő csatolta az íráshoz

A magyar Nemzetgyűlés 1921. július 26-án becikkelyezte a trianoni békediktátumot, amely még aznap hatályba lépett. Az Antant augusztus 27-ét jelölte meg az Ausztriának ítélt területek átadására.

A terület elcsatolása ellen lépett fel az ún. Rongyos Gárda, amely keresztül akarta vinni a fegyveres revíziót. Az Ágfalvánál augusztus 28-án történt összecsapással kitört a nyugat-magyarországi felkelés. A gárda egységei elfoglalták a fontosabb pontokat, vasútállomásokat, csendőrlaktanyákat, útvonalakat. A gerillaharcok során éjjel hatalmas tüzeket raktak, üres hordóba löve ágyútűz hatást értek el, a visszavonuló osztrákok hatalmas ellenerőt gondolva vonultak vissza. A Rongyos Gárdában felsorakoztak a soproni erdész-, a mosonmagyaróvári gazdászhallgatók, leszerelt katonatisztek, bosnyák katonatisztek, számos parasztfiatal Kecskemét környékéről. Mindannyian készek voltak életüket áldozni Nyugat-Magyarország visszacsatolása érdekében. Katonai sikereik eredményeként Prónay Pál vezetésével kikiáltották a Lajta-bánságot. Az önálló bélyeggel rendelkező Lajtabánság 1921. október 4-e és november 4-e között egy hónapig állt fenn.

Szeptember 15-én olasz közvetítéssel osztrák-magyar titkos tárgyalások kezdődtek, majd Velencében folytatódtak. Az 1921. október 13-i velencei egyezmény úgy rendelkezett, hogy Ausztriához az eredetileg kijelöltnél kisebb terület kerüljön, méghozzá 3967 km², 287 000 lakossal. Sopronról és környékéről népszavazással kellett dönteni, melynek eredményeként 65,08 % Magyarországra, 34,92 % Ausztriára szavazott. Sopron a népszavazás emlékére 1922-ben a Civitas fidelissima (Leghűségesebb város) címet kapta az országgyűléstől.

Ugyancsak 1922-ben tíz, többségében horvát lakta település lakossága, Szentpéterfa kezdeményezésével tüntetésekbe kezdett, amelynek következtében 1923 tavaszán ezeket a településeket is visszacsatolták Magyarországhoz.

Az új osztrák tartomány 1922-ben elfogadott neve – Burgenland – onnan ered, hogy a magyar vármegyék német neve, melyből területet szántak neki, a -burg (vár) szóval végződik: Komitat Wieselburg (Moson vármegye), Komitat Ödenburg (Sopron vármegye) és Komitat Eisenburg (Vas vármegye).

Felhasznált irodalom: Botlik József: Nyugat-Magyarország sorsa 1918-1921. (Magyar Nyugat Könyvkiadó, Vasszilvágy, 2008); Héjjas Jenő: A nyugat-magyarországi felkelés. (Magyar Ház, Budapest, 2006.); Krug Lajos: Tüzek a végeken. (Harmadik kiadás, Sopron, 2008.)

A „Rongyos Gárda” Sopronban

Eichhardt Sándor

„KEGYELEM BŐL TARTATTATOK MEG..., ISTEN AJÁNDÉKA EZ”

2020. január 1-én volt 180 éve, hogy Baján hivatalosan megalakult az ágostai hitvallású evangélikus keresztény leányegyházközség. Mivel az egyik alapító család leszármazottja vagyok, szeretném elmondani gyülekezetünk történetét, és hogy családunk miképp kapcsolódott e kis közösséghez.

Honnan jöttek és kik voltak az egyházalapítók?

Mikor az ezerhatszázas évek végén a törököket végre kiszorították az országból, Baja majdnem teljesen elnéptelenedett kis falu volt. Az itt állott török palánk és földvárat lerombolták; a kormány hamarosan egy garnizont helyezett ide, főleg a hatóságok és a lakosság közbiztonsága érdekében. Mivel a város a Duna mellett fekszik, hamarosan virágzásnak indult, mert abban az időben hosszú távolságokra nagy mennyiségű árut csak vízi úton lehetett szállítani.

I. Lipót császár már 1696-ban mezővárosi jogot adományozott Bajának. Mivel a só monopólium volt, vámot, adót kellett fizetni érte. Az erdélyi sóbányákból a Maroson és a Tiszán uszályokban ereszkedve hozták a sót, de Titeltől kezdve lovakkal kellett vontatni az uszályokat a Duna folyásával szemben. Ezt sok rablóbanda kihasználta; megtámadták az uszályokat, hogy olcsón sóhoz jussanak. Baján hamarosan sóhivatal is nyílt, és nagy katonai raktárakat is létesítettek. A vízi út biztosítását lovas járőrök látták el, s ezek kiszolgálására megfelelő mestereket kellett más helyről toborozni.

Valószínűleg Mária Terézia idején, az 1770-es években kerültek német származású őseink Bajára. A családi hagyomány Bamberget emlegette, de a bajai Kálvária-temető protestáns részében két Eichhardt-kripta is van. Az egyik nagyon kopott, német nyelven írt sírkövön ennyit tudtam kisélabizálni:

„Itt nyugszik Daniel Grósz tímármester, aki született H...nstadtban. Meghalt 1808 február 9-én, 63 éves korában”. Mikor szülővárosát próbáltam kiolvasni, a Hermans-tadt is kicsúszott a számon. Erre Mária, élettársam, mindjárt mondta, hogy az Nagyszeben! Igyekeztem meggyőzni őt, hogy mi Németországból származunk, de tényleg, Hermans-tadt csak egy van Európában: Nagyszeben! Tehát ha nem is székely, de erdélyi őseim is vannak. Hogy aztán szászok, vagy később odakerültek-e, azt nem tudom. És én hogy vagyok rokon Grósz Dániellel? Anna lányát egy céhtársa, Eichhardt Sámuel Frigyes, szintén tímármester vette feleségül 1805-ben.

Későbbi feljegyzések szerint, ez a kis német származású, evangélikus vallású, iparos és kereskedő közösség

kb. 15 családból állt. Szerény, szorgalmas emberek voltak, először talán a nyelv miatt nagyon összetartottak, egymás között házasodtak, segítették egymást.

Több mint valószínű, már korán felmerült a lelki élet utáni vágy. Van feljegyzés, hogy az Eichhardt család házában, és talán máshol is, összejöttek meghitt áhítatra, imádságra és bibliaórákra. A legtöbb adatot Kemény Gábor (K.G.) bajai evangélikus lelkész 1951-ben írott egyháztörténetéből vettem. S máris ebből idézek:

„A vallásos élet utáni szent vágyakozás, a lelkek éhsége és szomjúsága, az apák hitéhez való törhetetlen ragaszkodás az 1833. esztendőben arra készítette a Baján élő maroknyi evangélikusságot, hogy a maguk lelki szükségleteinek kielégítéséről, mind pedig gyermekeik vallásos neveléséről gondoskodjanak. Kevesen voltak és gyengék, de mégis erősek ahhoz, hogy ne merüljenek el a csüggedés örvényében. Nem hiúság vagy önzés vezette őket, az utódok elismerésére sem vágytak; lelkükben szent tűz lángolt, szívükben a reménység lángja égett, és szemeikben égi fény sugárolt. Az Isten iránti hála és szeretet ösztönözte, sarkalta őket. Ez érzelmektől indítva még 1833-ban kérő szóval fordultak Hajnóczy Sámuel kiskéri lelkészhez, arra kérvén őt, hogy évente egy-két alkalommal látogassa meg őket, és ossza ki részükre az Úr szent vacsoráját. A nemes szívű, fáradhatatlan lelkipásztor örömmel teljesítette a bajaiak kérését, és ettől kezdve 1839-ig rendszeresen gondozta is őket.” (K.G.)

A lelkészt Bayer Fülöp hozta Bajára és vitte vissza Kiskérre saját fogatával. A két helység közel 100 km-re fekszik egymástól, tehát Bayer gazda ilyen alkalmakkor kb. 400 km-t kocsikázott egy hét alatt! Már 1833-ban gyűjtést kezdtek templomépítés céljára. 1839-ben a bács-szerémi evangélikus egyházmegye engedélyt adott egy levita-tanító alkalmazására, amely állást Ábrahám István nyert el. 1839. december 28-án iktatták hivatalába.

A jegyzőkönyv szerint a bajai evangélikus fiókegyház hivatalosan 1840. január 1-én végérvényesen megalakult. Az egyházalapítók még aznap kötelezvényt állítottak ki, melyben vállalták az egyház fenntartását, valamint egy templom és iskola építési költségeit. E naptól kezdve vezettek egyházi anyakönyvet. Az első bejegyzés 1840. január 18-án történt, mikoris Ábrahám tiszteletes saját lányát keresztelte. Jóformán az egész gyülekezet, 12-en voltak a keresztszülők. 1840. április 30-án tartották az első törvényes közgyűlést, mely alkalommal ismét nagy adományokkal já-

rultak egyesek az egyház fenntartásához. Joseph Eichhardt, Michael Bayer, Daniel Grosz, Karl Grau, Johan Gabdielis 100-100 forint adományra kötelezte magát. Ők alkották az első presbitériumot is. Egyben elhatározták, hogy megvesznek egy házat 1000 forintért, gyülekezeti otthon céljára. Csak itt jegyzem meg, hogy Ábrahám levita évi jövedelme 200 forint és 6 öl tűzifa volt.

A közgyűlés utáni napon, 1840. május 1-én hatalmas vihar tombolt, és egy kenyérsütő kemecéből kikapart parázs felkapta a szél, és pár óra alatt szinte az egész város leégett! Több mint 1000 ház, templomok, iskolák, középületek váltak a tűz martalékává. 70 ember vesztette életét. Leégett az Eichhardt család háza is, ahol az istentiszteleteket tartották, meg a Ritter-féle megvásárlandó ház is. De a tűzvész okozta nyomorúság csak fokozta a hívek áldozatkészségét. Eichhardt Sámuel Frigyes még abban a hónapban ezüst úrvacsorai kelyhet és réz boroskancsót, míg a család többi tagja egy igen érdekes, díszes veretű vas pénzesládát, Grosz Dániel pedig 100 forintot ajándékozott az egyháznak. Az

elkövetkező évek sok munkával, csendes gyarapodással teltek. Bevezetik a magyar nyelv használatát. 1843-ban megvesznek egy kertet, ahol 1846-ban elkezdik egy egybeépített imaház, paplak és iskola építését. Bár szűkös körülmények között éltek, de komolyan szorgalmazták az anyásítás ügyét, amit az egyházmegye magáévá is tett.

1847. június 29-én elkészültek az építkezéssel, és felszentelték az imaházat. Hónapokig tartó vita után, Ábrahám István levitát végül 1848. július 3-án a bajai gyülekezet első lelkészeként felszentelik. 1851-ben egy másik gyülekezet hívta meg papjának.

Utódja Greifenegg Boldizsár levita-tanító lett, és a gyülekezet kijelenti, hogy hajlandók őt lelkészül felszentelni. Greifenegg már 1852-ben bemutatja a felszentelési okiratot. Errefel a bács-szerémi egyházmegye közgyűlése a bajai fiókegyházat az anyaegyházak sorába emelte. 1860-ban a lelkész lemondott a tanítói állásáról, így Gerhardt Menyhért lesz az első önálló tanító. Greifenegg Boldizsár 45 éven keresztül volt a gyülekezet hű pásztora. Hosszú munkássága alatt komoly, személyi problémák is felmerültek a gyülekezet életében, de mindig sikerült neki visszaállítania a nyugalom napjait. 1896-ban halt meg 75 éves korában. Utódja Taubinger Rudolf, egy fiatal, lelkesedéssel teli lelkész lett.

A gyülekezet életében mindig voltak nemes adakozók, akik különböző indíttatásból, különböző célokra, jelentős összegekkel segítettek az egyházat. Például Halm Sándor madarasi földbirtokos 1898-ban 1000 koronát adott templomépítésre. 1901-ben a gyülekezet javasolta, hogy tornyot építsenek az imaházra, hogy így az rendes templomi külsőt öltsön magára. Sajnos Taubinger Rudolf még abban az évben lemondott, és mint tábori lelkész bevonult a közös hadsereg kötelékébe. A lelkészválasztó közgyűlés egyhangúlag Friedrich Zsigmondot választotta új papjává.

„1906 áprilisában Eichhardt Boldizsár 400 korona összegű alapítványt tesz templomépítési célra, és ezzel is bizonyosságát adja, hogy méltó leszármazottja az egyházalapításban nagy áldozatokat hozott Eichhardt családnak.” (K.G.)

1907-ben Baja város figyelmezteti a gyülekezetet, hogy az iskola nem felel meg a hivatalos követelményeknek. Ennek következtében elhatározzák egy új iskola felépítését. Közben gyors ütemben halad a toronyépítés és az ezzel kapcsolatos átalakítások. Két harangot is öntenek, 50 és 180 kg súllyal. Új oltárt, oltárképet és szószéket is rendelnek. Az építkezések befejezése előtt Halms Sándor felügyelő újabb 1000 koronával sietett egyháza segítségére. 1907. december 15-én meghívott lelkészek szentelik fel a templomot. 1908. szeptember 15-én felavatták az új iskolát is. 1913-ban a lelkész súlyos betegség következtében nyugdíjba vonult.

Több hónap után, 1913 decemberében Imrek Sámuel választották új lelkésznek. Hamarosan, az első világháború vésszes harsonái zavarták meg a mindennapok csendjét. „A

Eichhardt Boldizsár és neje, Erzsébet. A kép az 1930-as években készült.

hadikölcsönkötvények kibocsátásakor egyházunk is igyekezett a cél érdekében cselekedni. Ami kis vagyona volt, azt mind a haza oltárára helyezte. Az évek folyamán jegyzett kötvények értéke elérte a 15 000 aranykorona összeget. Minden alapítványt és törzsvagyont átadott." (K.G.) Mindkét harangját is felajánlotta, de csak a nagyobbát vitték el 1916-ban.

Az 1917. október 27-i díszközgyűlésen emlékezett meg a gyülekezet a reformáció 400 éves évfordulójáról. A háború után Baja 1918. november 8-a és 1921. augusztus 18-a között szerb megszállás alatt volt. s Ezidő alatt gyűléseket sem tartottak a gyülekezetben. A megszállás után a bajai egyházközséget a Pest-megyei egyházmegyéhez csatolták. A nehéz évek sok problémát okoztak a gyülekezetben, de lelkész és hívei között is.

Imrek 1927-ben beadta lemondását. Utódja Kemény Gábor lett, akihez nagyon sok személyes kapcsolat is fűz. Ő keresztelt, confirmált, 12 évig hittanár volt, és részben házasságomnál is közreműködött – ha nem is fizikailag, de lélekben. Mert 1962. január 6-án, Nagypánk 100 éves születés- és névnapján ő eskette öcsémet Ivánt és feleségét Évát. De ránk is áldását küldte, mert ugyanaz nap, ugyanabban az órában én is oltárhoz vezettem az én Évámát Göteborgban, a dómtemplomban.

A „tiszi” mindig segített, de nem riadt vissza kritikától sem. Emlékszem, 1951-ben egyszer későn értem az istentiszteletre. Hogy ne zavarjam a szertartást, óvatosan felmentem a karzatra. Kemény Gábor már a szószéken volt. Amikor meglátott, felém mutatott: „Mert vannak, akik más templomok lépcsőit kerülgetik!” Az egész gyülekezet szinte vezényszóra fordult hátra, hogy ki az a kárhozott? Akkoriban katolikus lánnyal jártam...

Kicsit elkalandoztam, vissza a gyülekezeti élethez. A fiatal Kemény Gábor, aki papcsaládból származott, nagy energiával, de óvatosan látott neki a hitélet megújodáshoz. Kevesen látogatták az istentiszteleteket, kevés volt az úrvacsorázó. bibliaórákat nem ismertek. 1928-ban bevezette az adventi és böjti hetekben a csütörtöki istentiszteletek tartását.

A hívek gyengén énekelnek, ezért új énekeket tanít az ifjúságnak. Megszervezi a Baja-környéki falvak szórványgondozását. Bácsalmáson és Vaskúton kéthavonta, további húsz helyen alkalomadtán tart lelkipogondozást. Új családok kerülnek az adakozók közé. A Lebach, dr. Makray és Sauerborn család 1929-ben komoly összeget adnak egy új harmónium vásárlására. 1930-ban a dr. Makray család két harangot adományoz leányuk emlékére. Megalakul az Evangélikus Nők és Leányok Bibliaköre. 1931-ben a vasárnapi iskola is megnyitja kapuját a gyermekek számára. A lelkész évi jelentése szerint vasárnaponként 80–100 fő, nagyünnepeken 200 fő látogatja az istentiszteleteket. 1936-ban a lelkész javaslatára átalakítják a volt iskolaépületet gyülekezeti teremmé és egy harangozói lakássá. Még azon év októberében át is adták rendeltetésének.

Szintén a lelkész kezdeményezésére, a közgyűlés elhatározza, hogy a közelgő százados évfordulót a templom megnagyobbításával örökíti meg.

1937. április 7-én szerződést kötnek egy vállalkozóval, azzal a kikötéssel, hogy legkésőbb október 15-én minden készen álljon. Ez meg is történt. „A bizottság felkéri D. Raffay Sándor püspököt a templom felszentelésére. Válasz: boldogan, október 24-én...”

1937.október 24. d. e. 11 óra. Megszólalnak a harangok, s a papság élén D. Raffay Sándor püspök megáll a toronyalatti bejáratnál. Dr. Makray László felügyelő átadja a kulcsot, majd feltárolnak az ajtószárnyak, s a főpásztorral az élen, az Erős vár a mi Istenünk éneklésével bevonul a hívő sereg... A felszentelő aktus, ill. a helyi lelkész igehirdetése után a püspök megkeresztelte a lelkész Tibor nevű, és az egyházalapító ősök, az Eichhardt család Ottó nevű gyermekét, Eichhardt Gyula presbíter fiát.” (K.G.)

Itt csak annyit jegyeznek meg, hogy a lelkész fia áprilisban született, de az apja nem keresztelte meg. Édesapám élcelődött is: „Gábor, ha azt akartad, hogy püspök keresztelje a fiadat, akkor miért nem úgy intézkednél? Látod, az én fiam tegnapelőtt, október 22-én született!”

A százados évforduló hálaadó istentiszteletét 1940. január 1-én tartottuk. Ekkor leplezték le azt a fehér márványtáblát, melynek szövege alatt (a kezdetűk egybeolvasása az „Erős vár a mi Istenünk” idézetet adja):

A második világháború kitörése a gyülekezet életében is terheket, gondot okozott. A visszafoglalt területekre való áthelyezések, a frontszolgálat és más intézkedések közel 200, főleg fiatal egyháztag elvesztését jelentette. S a megmaradtak áldozatvállalása ismét bebizonyosodott. Ezt a tényt ismerte el Raffay Sándor püspöknek a gyülekezethez intézett nagy elismerése. Ő dedikálta azt a két díszes bibliát is, melyekkel a gyülekezet ajándékozta meg dr. Makray Lászlót 30 éves felügyelői munkásságáért, és Eichhardt Boldizsárt 40 éves presbiteri tevékenységéért.

Bár fogyott a gyülekezet, de néha vasárnaponként megtelt a templom; a városban állomásozó alakulatok evangélikus katonái jöttek istentiszteletre. A háború előrehaladtával új feladatok is hárultak a lelkeszi szolgálatra. Sebesültek, menekültek szorultak lelki-, és sokszor anyagi támogatásra is.

Az 1944 márciusi német megszállás nagyon fájón érintette lelkészünket. Mint írta: „*Mindannyiunknak sok-sok lelki erőre volt szükségünk akkor is, amikor ... a visszavonuló német hadsereg Erdély, Bácska és Bánát németjeit, sőt magyarjait is magával vonszolta a bizonytalanságba, vagy éppen a megsemmisülés éjszakájába.*” (K.G.) Sok család el is menekült az orosz csapatok elől. 1944-ben a gyülekezet lélekszáma 311-ről 208-ra fogyott. Október 20-án este a szovjet csapatok megszállták a várost. December 21-én megszületett kishúgunk. Irma nővéremmel 24-én vittük a templomhoz, ahol Kemény Gábor a lelkeszi hivatalban keresztelte meg. 1945 tavasza lelki megpróbáltatást is jelentett lelkészünknek. Meggyőződése ellenére, úrvacsorát osztott német hadifoglyoknak, és közülük sokat el is temetett.

1946-ban különböző statisztikai összeállításokban mutatta be a gyülekezet 341 tagját, nem, kor, családi állapot, foglalkozás, iskolai végzettség szerint. Itt említi meg, hogy az egyházalapítóknak még 46 közvetlen leszármazottja él, de nemsokára ezt írja:

„*Fentebb az egyházalapítók leszármazottairól adtam közlést, és máris haláláról kell megemlékezni annak, aki „fejöknek koronája” és gyülekezetünk nesztora volt. Eichhardt Boldizsár örökös tb. presbiterünk, a hűséges apostol, 1947. február 11-én, 85 éves korában visszaadta jósaágos lelkét Teremtőjének. Szerény, alázatos, hűséges munkása volt, szinte haláláig, szeretett egyházának. Utolsó leheletig várta a harcmezők áldozataként elesett presbiter fiát, a nyolc gyermekes édesapát, id. Eichhardt Gyulát. Mi már éreztük, hogy fia előbb ment „haza”! Kettős temetés volt. Két presbitert veszítettünk. Az ősi tölgyről két ág szakadt le.*” (K.G.)

Csak kiegészítésként: Édesapám nem a fronton, hanem a romániai Focsani-i szovjet hadifogolytáborban halt meg 1945. szeptember 3-án.

Az elkövetkező években bekövetkezett közigazgatási és politikai változás a gyülekezetre is rányomta bélyegét. Több család elköltözött, egyesek közömbösek lettek. Régi tisztségviselők vagy leköszöntek, vagy meghaltak. A lelkeszi család is anyagi gondokkal küzdött.

Nagyjából csak eddig tudtam követni a gyülekezet életét, hisz Kemény Gábor visszaemlékezése is csak 1951-ig tart. Vele utoljára 1956 december elején találkoztam, börtönéveim után. Aztán el kellett hagynom az országot.

Templomom lépcsőjét 1990 májusában, 33 és fél évnyi száműzetés után léphettem át újra, öcsém fia keresztelőjén. De őt már Dedinszky Tamás keresztelte, aki 30 évig volt bajai lelkesz. Párszor találkoztunk, és mindig panaszkodott, hogy esketni, keresztelni alig hívják, legtöbbször temetésekre jár. Utóda Nepp Éva, a gyülekezet első lelkesznője lett. Fiatal, energikus egyénisége újra lelket vert a gyülekezetbe. Mindent elkövetett, hogy hatóságoktól, gyűjtésekből anyagi támogatást szerezzen. Német segítséggel újraszigetelték a templom nedves falát, majd a nagyon rossz állapotban lévő paplakást és a gyülekezeti termet lebontották, és helyére új, egészséges épületet emeltek. És hogy én is nyomdokába léphessek adakozó őseimnek, 2006 nyarán feleségem, Éva halálának évfordulóján, egy nagyon csekély, 100 000 forintos „téglajeggyel” járultam hozzá a paplak újjáépítéséhez. Egyik ottlétemkor a lelkesznő említette, hogy a budapesti Deák-téri templomban rendezett egyháztörténeti kiállításra felkérték a bajai „vas pénzesládát”. Mikor visszakerült Bajára, bezárva, hiányzott a kulcs. Beszéltem öcsémmel, aki egy fémipari kft-nél dolgozott. Ismert egy öreg lakatost, aki két kötőtű és egy sztetoszkóp segítségével „lehallgatta a zár titkait” és egy egyszerű, de ma is működő kulcsot készített hozzá.

Ha Baján vagyok, igyekszem mindig elmenni az istentiszteletre. Ezen látogatások számát szaporítja öt testvérem temetése. 2019-ben október 31-én találkoztam először Kovács Lászlóval, az új lelkeszszel. Jó másfél órát elbeszélgettünk. Este pedig „a lutheri reformáció indulásának 502. évfordulóján” református testvéreinkkel közös ünnepi istentiszteleten vettünk részt a templomunkban. Felemelő és bensőséges érzés volt ismét teli templomban hallgatni az ígét és fogadni az Úr szent vacsoráját.

Végezetül álljon itt a bajai evangélikus egyházközség lelkészeinek névsora, 1833-tól napjainkig:

Hajnóczy Sámuel	szórványlelkész	1833–1839
Ábrahám István	levita – tanító	1839–1848
	lelkész – tanító	1848–1851
Greifenegger Boldozsár	levita – tanító	1851–1852
	lelkész – tanító	1852–1860
	lelkész	1860–1896
Taubinger Rudolf	lelkész	1896–1901
Friedrich Zsigmond	lelkész	1901–1913
Imrek Sámuel	lelkész	1913–1927
Kemény Gábor	lelkész tb. esperes	1927–1974
Dedinszky Tamás	lelkész	1974–2004
Nepp Éva	lelkész	2004–2015
Gazdag Zsuzsa	lelkész	2015–2016
Unyi (Meretei) Anikó	lelkész	2016–2018
Kovács László	lelkész	2018-tól

MEDGIVANDE

till avgiftshjälp

till Ungerska Protestantiska Samfundet i Sverige

(Egyházi járulékról szóló BELEEGYEZÉS a Svédországi Magyar Protestáns Egyházi Közösség javára)

Härmed ger jag mitt medgivande till avgiftshjälp till Ungerska Protestantiska Samfundet i Sverige att genom Skatteverket från och med nästa år och tillsvidare dra av 1 % kyrkoavgift beräknad på min kommunalt beskattningsbara förvärvsinkomst.

(Ezennel beleegyezésemet adom a Svédországi Magyar Protestáns Egyházi Közösségnek, hogy a kommunális adóköteles jövedelmemre számított 1% -os egyházi járulékot a jövő évtől kezdődően és a továbbiakban az Adóhivatal útján vonja le.)

Namn:

(Név)

Personnummer:

(Személyi szám)

Adress:

(Cím)

Gata (Utca) / nr (Házszám)

Postadress:

(Postai cím)

Postnr (Irányítószám)

Ort (Város)

Datum (Dátum)

Underskrift (Aláírás)

Skicka medgivandet till (A beleegyezést az alábbi címre kell elküldeni):

Ungerska Protestantiska Samfundets Pastorsexpedition, 523 98 HÖKERUM, Tångagärde 136

För att gälla kommande inkomstår måste medgivandet vara insänt **senast 31-e oktober året innan.**

(Ahhoz, hogy a következő évtől érvényes legyen, a beleegyezést **legkésőbb folyó év október 31-ig** kell beküldeni.)

Medgivandet är giltigt till det återkallas. Blankett för återkallelse begärs från och sändes in till Pastorsexpeditionen:

A beleegyezés visszavonásig érvényes. Visszavonási nyomtatványt a Lelkeszi Hivataltól lehet kérni és oda visszaküldeni:

Ungerska Protestantiska Samfundets Pastorsexpedition, 523 98 HÖKERUM, Tångagärde 136.

Information om statligt stöd i form av avgiftshjälp från Skatteverket, 1% avgift till trossamfund

Kyrkolagen föreskriver skyldighet för medlemmar i Svenska Kyrkan att betala församlingsavgift. Avgiften dras tillsammans med kommunalskatten av utbetalaren av lön, pension eller annan ersättning.

Den som är medlem i ett annat trossamfund kan betala församlingsavgift till detta trossamfund, vilka bestämmer avgiftens storlek och inbetalningssätt. Skatteverket kan hjälpa till med att ta in avgift. Denna kallas för avgiftshjälp.

Rätten till avgiftshjälp ansöks hos regeringen och fattas av regeringen. Hjälpen får endast lämnas till ett registrerat trossamfund som är stabilt, har egen livskraft och bidrar till att upprätthålla och stärka de grundläggande värderingar som samhället villar på. Fr.o.m. år 2000 upphörde ungerska prästens anställning hos Svenska Kyrkan och i denna rådlösa situationen beslutade den dåvarande ungerska riksskyrkorådet att kyrkoavgiftens storlek och inbetalningssätt blir helt och hållet frivilligt. I denna femton års period bevisades att det var fel att basera samfundets ekonomi på en inte förutseddbar inkomst.

Ungerska Protestantiska Samfundet har ett datoriserat medlemsregister som omfattar ca. 5500 medlemmar, men bara en mindre del av dessa betalar kyrkoavgift direkt till samfundet. Det är många som fortfarande betalar avgiften till Svenska Kyrkan, eller till ett annat trossamfund, men flertalet betalar samtidigt avgift även till Ungerska Protestantiska Samfundet. Men det är många som inte betalar någon kyrkoavgift alls.

Lagen i Sverige säger också att man inte behöver vara medlem i något trossamfund utan man kan stå utanför.

Den som har bestämt sig för medlemskap i vårt samfund och vill delta i vår gemenskap samt använda tjänsterna har också skyldighet att även ekonomiskt bidra till samfundets verksamhet.

Enligt § 10 i våra stadgar kan alla boende i Sverige vara medlem i vårt samfund om "vederbörande efter sina förutsättningar deltar i samfundets aktiviteter och bidrar ekonomiskt till samfundets försörjning samt att den lämnar ett skriftligt medgivande om detta med namnunderskrift".

På grund av ovannämnda har vi i likhet med andra trossamfund ansökt om stöd i form av avgiftshjälp. Regeringens beslut 2012-06-14: Regeringen bifaller ansökan.

När börjar avdraget av avgift till trossamfundet att göras?

"Medgivande till avgiftshjälp" skall sändas in till pastorsexpeditionen som lämnar vidare till rikskassören senast den 31 oktober. Rikskassören meddelar till Skatteverket en datoriserad förteckning över de medlemmar som har lämnat medgivande till avgiftshjälp. Skatteverket höjer sedan uppgiften om vilket skatteavdrag medlemmens arbetsgivaren skall göra kommande år med 1%.

Hur påverkas medlemmarna?

För den enskilde medlemmen fungerar avgiftshjälpen på så sätt att storleken på det skatteavdrag som arbetsgivaren gör varje månad ökas med avgiften till trossamfundet. Detta registreras automatiskt hos Skatteverket i och med att trossamfundet skickar in sin datoriserad förteckning innan det aktuella inkomståret när avgiftshjälpen skall träda i kraft. Arbetsgivaren hämtar sedan uppgift om rätt skattetabell från Skatteverket där avgiften till trossamfundet är inräknad. Viktigt! Det är förhållandena den 1 november året innan det aktuella inkomståret som avgör om avgift till trossamfund skall betalas. Även om ett medgivande återkallas under året är personen fortfarande avgiftsskyldig för hela året.

Avgiften beräknas på den till kommunal inkomstskatt beskattningsbara förvärsinkomsten (inkomsten minskad med avdrag t.ex. avdrag för resor till och från arbetet, pensionsparavdrag, grundavdrag).

När upphör avgiften till trossamfundet att dras?

Ett lämnat medgivande om avgiftshjälp är giltigt till dess att återkallelse görs. Om man bestämmer sig för att återkalla detta ska en blanket för återkallelse begäras från pastorsexpeditionen som ska skrivas under med namn och personnummer. Återkallelsen bör ske skriftligt och skickas vidare till rikskassören. Återkallelsen gäller från och med nästa års ingång om återkallelsen görs senast den 1 november året före det kalenderår som avses. Återkallelsen påverkar inte själva medlemskapet.

Avgiftshjälpen avslutas också när någon har bestämt sig för att träda ut ur samfundet, och får en skriftlig bekräftelse för detta.

Den som har återkallat sitt medgivande till avgiftshjälp eller träder ut ur samfundet före den 1 november kommer inte att betala kyrkoavgift fr o m det följande kalenderåret.

Tájékoztató az 1%-os egyházi járulék bevételezéséhez nyújtott állami segítségről

A törvény előírja a Svéd Egyház tagjainak kötelezettségét, hogy gyülekezeti járulékot fizessenek. A járulékot a kommunális adóval együtt a fizetést, nyugdíjat vagy más jövedelmet folyósító intézmény vonja le.

Más egyházak tagjai járulékukat az illető (más) egyházhöz fizetik, mely maga alapítja meg a járulék mértékét és a befizetés módját. Az Adóhivatal segítséget nyújthat a járulék bevételezéséhez. Ezt nevezik járulékbevételezési segélynek.

A járulékbevételezési segélyre jogosultságról a kormány dönt. Ezt a jogosultságot csak olyan bejegyzett egyházi közösség kaphatja, mely stabil, saját életerővel bír, és hozzájárul a társadalom pillérét jelentő alapvető értékek fenntartásához és erősítéséhez. 2000-től a Svéd Egyház nem alkalmaz magyar lelkészt. Tanácsalanságában az akkori egyházvezetés úgy döntött, hogy az egyházi járulék mértékét és befizetési módját teljes egészében önkéntességi alapon helyezi. Tizenöt évnyi időszak tapasztalata bebizonyította, hogy téves volt az egyház anyagi gazdálkodását egy megjövendölhetetlen bevételre alapozni.

A Magyar Protestáns Egyházi Közösség számítógépes tagjegyzéke mintegy 5500 tagot tart nyilván, de ezeknek csak egy kisebb része fizet közvetlenül a mi egyházunknak járulékot. Sokan vannak, akik járulékukat továbbra is a Svéd Egyházhöz vagy más egyházhöz/felekezethez fizetik, némelyek egyúttal a Magyar Protestáns Közösséget is támogatván. De sokan vannak, akik sehová, semmiféle egyházi járulékot nem fizetnek.

Svédországban a törvény kimondja azt is, hogy nem szükséges valamely egyházhöz tartozni, hanem lehet kívülállónak is maradni.

Aki viszont elszánta magát hogy egyháztagnak legyen és részt kíván venni közösségünkben s annak szolgáltatásaival is élni kíván, annak kötelessége az egyház tevékenységéhez anyagilag is hozzájárulni.

Alapszabályzatunk szerint: 10.§. Az Egyházi Közösség tagja lehet minden svéd-országi lakos, „ha lehetőségei szerint részt vállal az Egyházi Közösség tevékenységében; ha rendszeres anyagi hozzájárulás formájában részt vállal a közös teherviselésből; ha mindezt nyilatkozat aláírásával is kifejezi.”

A fentiek alapján, más egyházakhoz hasonlóan mi is kérvényeztük ezt az állami segítséget, melyet a 2012-06-14-i kormányhatározat értelmében jóváhagyták.

Mikor kezdődik az egyházfenntartási járulék levonása?

Az „Egyházi járulékról szóló beleegyezést” legkésőbb október 31-ig a lelkészi hivatalhoz kell beküldeni, mely azt a főpénztárhoz továbbítja. A főpénztáros számítógépes jegyzéket küld az Adóhivatalnak azon tagokról, akik a járulék ily módon történő bevételezésébe beleegyeztek. Ezután az Adóhivatal 1%-kal megemelt mértékű adólevonásra utasítja a munkaadót a következő évben.

Miként befolyásolja ez a tagokat?

Az egyéni tag számára ez úgy működik, hogy a munkaadó által havonta levonandó adórész nagysága megemelkedik az egyházi járulék mértékével. Azzal együtt, hogy az egyház beküldi a következő adóévre vonatkozó „beleegyezők listáját”, az Adóhivatalnál ezt automatikusan bejegyzik. A munkaadó megszerzi az Adóhivaltól az illető munkavállalóra alkalmazandó helyes adótáblázatot, amelyben már benne foglaltatik az egyházi járulék is. Fontos tudni: Azt, hogy egy adott évben sor kerül-e egyházi járulék fizetésére, azt az előző év november 1-én fennállt állapot dönti el. Ha ezt követően, év közben vonná is vissza valaki beleegyezését, az a következő évben még adóköteles marad.

A járulék a megadózendő keresetből kalkulált kommunális bevételi adóra számítódik (a kereset, csökkentve a levonásokkal, pl. levonás a munkahelyre oda-vissza tett utazásokra, nyugdíjtakarék utáni levonás, alapvető levonás stb).

Mikor szűnik meg az egyházi járulék?

Egy leadott beleegyezés addig érvényes, amíg visszavonásra nem kerül. Ha valaki a visszavonás mellett dönt, erre vonatkozó nyomtatványt kell kérnie a Lelkeszi Hivaltól, amit névvel és személyi számával kitölt és aláír. A visszavonásnak írásban kell történnie, melyről a főpénztáros értesítést kap. A visszavonás a következő év elejétől lép érvénybe, ha a visszavonás legkésőbb a vonatkozó naptári év előtti november 1-ig megtörtént. A visszavonás maga nem érinti az egyháztagságot.

A járulék ily módon történő bevételezése akkor is megszűnik, amikor valaki kilép magából az egyházból és erről írásbeli megerősítést kap.

Az, aki egy adott év november 1-e előtt visszavonta beleegyezését, hogy egyházi járulékát így bevételezzék, vagy kilépett az egyházból, a következő naptári évtől nem fizet egyházi járulékot.

Simó (Paál) Mária
1938–2021

Paál Mária a mára már Székelyudvarhelyen egybenőtt Bethlenfalván született 1938. július 17-én. Szülei, Mária és Sándor, 7 gyermeknek adtak életet, 4 fiúnak és 3 leánynak, kik közül Mária volt a legkisebb. Gyermekkorát a bethlenfalvi családi házban töltötte, ahol sokat segített szüleinek. 18 éves volt, amikor édesapját elvesztette. Kereskedelmi iskolát végzett Székelyudvarhelyen, majd néhány évig dolgozott, de aztán az élet úgy rendezte, hogy otthon kellett maradnia. 1960-ban kötött házasságot Simó Áronnal. Házasságukat a Teremtő két gyermekkel áldotta meg, fia Adorján 1962-ben született, majd leánya Tímea 1967-ben. Fiatal házasként Bethlenfalván laktak közel a testvéreihez szoros családi szeretetben. Gyerekeik boldog gyerekkort éltek szüleik és unokatestvéreik társaságában. Nagy rokonság és baráti kör vette körül őket, kikkel sok boldog évet töltöttek együtt. 1982-ben férjével és lányával elhagyták Erdélyt. Bonyodalmas, hosszú és lelkiekben is nehéz út után 1982 nyarán érkeztek Svédországba és Ljungbyben telepedtek le. Egy új élet kezdése várt az új hazában, melyet kedves ismerősök támogattak és segítettek a beilleszkedést az új hazában, némileg pótolva az otthoniak hiányát. Szinte, mint testvérek tartottak össze azóta is. Egy új, meleg, szeretettel teli otthont teremtetek Áronnal együtt családjuk számára. Mária megtanulta a svéd nyelvet és hamarosan állást kapott a Ljungby-i vágóhídon, ahol nyugdíjas koráig dolgozott.

Megbecsülték, tisztelték szorgalmas, becsületes munkájáért. Családjáért mindent megtett, szeretett mindenkin segíteni, szavát álló, becsületes, ügyes asszony volt. Nagy boldogságot jelentett számára a család, az unokák, kikkel sokat voltak együtt. Szorgalmas, házas asszony volt, aki mindig odaadón gondoskodott szeretettiről. Szerette a virágokat, a szép otthont. Nagy odaadással rendezte családját, beteg férjét és fiát élete utolsó lélegzetéig. Nagy lelke és szeretete volt, és nagy volt az Istenbe vetett hite is. 2020 október 5-én vesztette el szeretett férjét Áront, akivel 60 évig éltek boldog és meghitt házasságban. Öregségére sokat betegeskedett és az utolsó években többféle betegségben is szenvedett, míg 2021. július 20-án visszaadta lelkét az Örökkévalónak. Családjá, rokonsága, a Ljungbyi magyar közösség 2021. augusztus 4-én együttérzéssel kísérté utolsó földi útjára. Isten adjon neki örök békességet.

Pálmai Tibor Zoltán
1936–2021

Pálmai Tibor Zoltán, Pálmai József és Mattyasovszky Margit másodszülött gyermekeként látta meg a napvilágot 1936. február 20-án, Újpesten. Tanulmányait Budapesten a Gépipari Technikumban végezte, majd az IKARUSZ gyárban kezdett dolgozni. 1956-ban hagyta el Magyarországot, Svédországba érkezve az ASEA västeråsi irodájába került. Először vízierőmű építkezésen helyezkedett el, majd a nyelv el-sajátítása után hamarosan átkerült

a hajófedélzeti gépek osztályára, mint ifjú tervező. 1962-től nyugdíjazásáig 40 évet a Metalverken tervezőirodájában dolgozott, mint osztályvezető tervező. Szerette a munkáját, barátságos munkatársak vették körül, akik segítettek előmenetelét. Tibor életében meghatározó volt a magyarság körében végzett közéleti munka és aktivitás. Először a Västerås-i Magyarok Egyesületének életébe kapcsolódott be, melynek titkára is lett és az egyesületi újságnak, a „Hírvivő”-nek a szerkesztését és kiküldését végezte. 1978-ban az újonnan megalakult Västerås-i Magyar Egyesületnek lett vezetőségi tagja és titkára, majd 1983-tól az egyesület elnöke. Társadalmi tevékenysége nem szorítkozott csupán a magyar közösségre. Több svéd társadalmi és civil szervezet munkájában is aktívan és hatékonyan vett részt. Tibor lélekarcát és karakterét jól szemlélteti az SMOSZ Híradó 2004 szeptemberi számában írt önvallomása: „A jó együttműködésnek az a titka, hogy elkerüljük az egymás hibáztatását, az indulatos hangnemet. A „méreg” rossz tanácsdó. Sok kellemetlen, boldogtalan helyzet elkerülhető lenne ilyen módon. Szeretek emberekkel foglalkozni. 20 éve szervezek svéd nyugdíjasoknak utazásokat Magyarországra. Haragot nem tartok senkivel. Segítőkéss vagyok, kerülöm a konfliktusokat és az eredménytelen vitákat. Szeretem a természetet. Mindenkinben a jó tulajdonságokat helyezem előtérbe. Örülök, hogy nem vagyunk egyformák. Minden embert érdekes egyéniségnek tekintek, ez jellemez a magánéletemben és az egyesületi tevékenységemben egyaránt”. 1991-ben ismerte meg szeretett párját Jolsvay Gabriellát, akivel nagyon tartalmas társasági életet éltek, megannyi ünnepélyes összejövetelt szerveztek. Segítő-kész ember volt, aki sok újonnan Svédországba érkezettnek adott támogatást a beilleszkedés és az elindulás terén, vagy azoknak, akik megöregedtek és segítségre szorultak. 2020 augusztusában egészségi állapota romlani kezdett, ami sajnos egyre rosszabb és rosszabb lett. Türelemmel viselte a betegség nehézségeit, küzdve az életért, de elfáradt teste nem bírta már a küzdelmet, és 2021. augusztus 27-én visszaadta lelkét Teremtőjének. szerető szívú özvegye, barátai és ismerősei, sorstársai 2021. szeptember 22-én búcsúztak tőle a västeråsi gyülekezetben. Isten nyugosztalja, pihenjen békében!

László Károly Tibor

1940–2020

László (Érsek) Margit Ilona

1946–2020

László Károly Tibor református székely család harmadik gyermekeként, 1940. május 31-én született Székelykeresztúron. Testvérei, András 9, Etus 7 éves volt. Egészséges, eleven, kalandvágyó, talpraesett derűlátónak tartották, gyermekkorában örömben telt. Általános és középiskolai tanulmányait Székelykeresztúron végezte az Orbán Balázs Gimnáziumban. Érdeklődése a matematika és a fizika felé vonzotta. Ahhoz, hogy egyetemre mehessen, Kolozsváron egy fémmegmunkáló üzemben 16 évesen kétkezi munkát vállalt. Kezdetben esztergályos volt, majd raktárossá lépett elő. Két év után sikeres felvételi vizsgával bejutott a kolozsvári Bolyai tanárképző egyetemre. Egyetemi éve alatt megannyi kalandban volt része. Mindig mókás, megfontolt, barátságos történeteket mesélt erről az időszokról. Az ötéves egyetem elvégzése után Marosvásárhelyre, a Művészeti Líceumba kapott kinevezést, mint matematika- és fizika szakos tanár. (Egyetemi évfolyamtársa, az ugyancsak matematika-fizika szakos Haldenvang Károly ugyancsak a Művészeti Líceumba kapott kinevezést, és pénzföldobással döntötték el azt, hogy ki fogja a matematikát és ki fogja a fizikát tanítani... Diplomátikus, rendszerető, határozott és megnyerő kollega volt. Ebben az időben ismerte meg későbbi feleségét, Érsek Margitot, kinek matematika-tanára volt. Tiszteletben tartva a tanár-diák kapcsolat szabályait, udvarlásra és házasságkötésre csak az iskola elvégzése után került sor. Házasságukból 3 gyermekük született. Karrierje megbízhatóan haladt a tanári pályán; hosszú évek kitartó munkájának köszönhetően igazgató-helyettes is lett ebben az iskolában. A diktatúra, az elnyomás és a jobb, tervezhetőbb élet reményében 1989 februárjában Magyarországra költözött családjával. Kezdetben testvérénél laktak, majd Kiskunhalasra kerültek, ahol felesége rokonainak, a Sala-családnak köszönhetően új életet kezdhettek. Természetesen itt is matematika-fizika szakos tanárként dolgozott, a II. Rákóczi Ferenc mező-

ISTENTISZTELETI NAPTÁR A 2021. ESZTENDŐRE

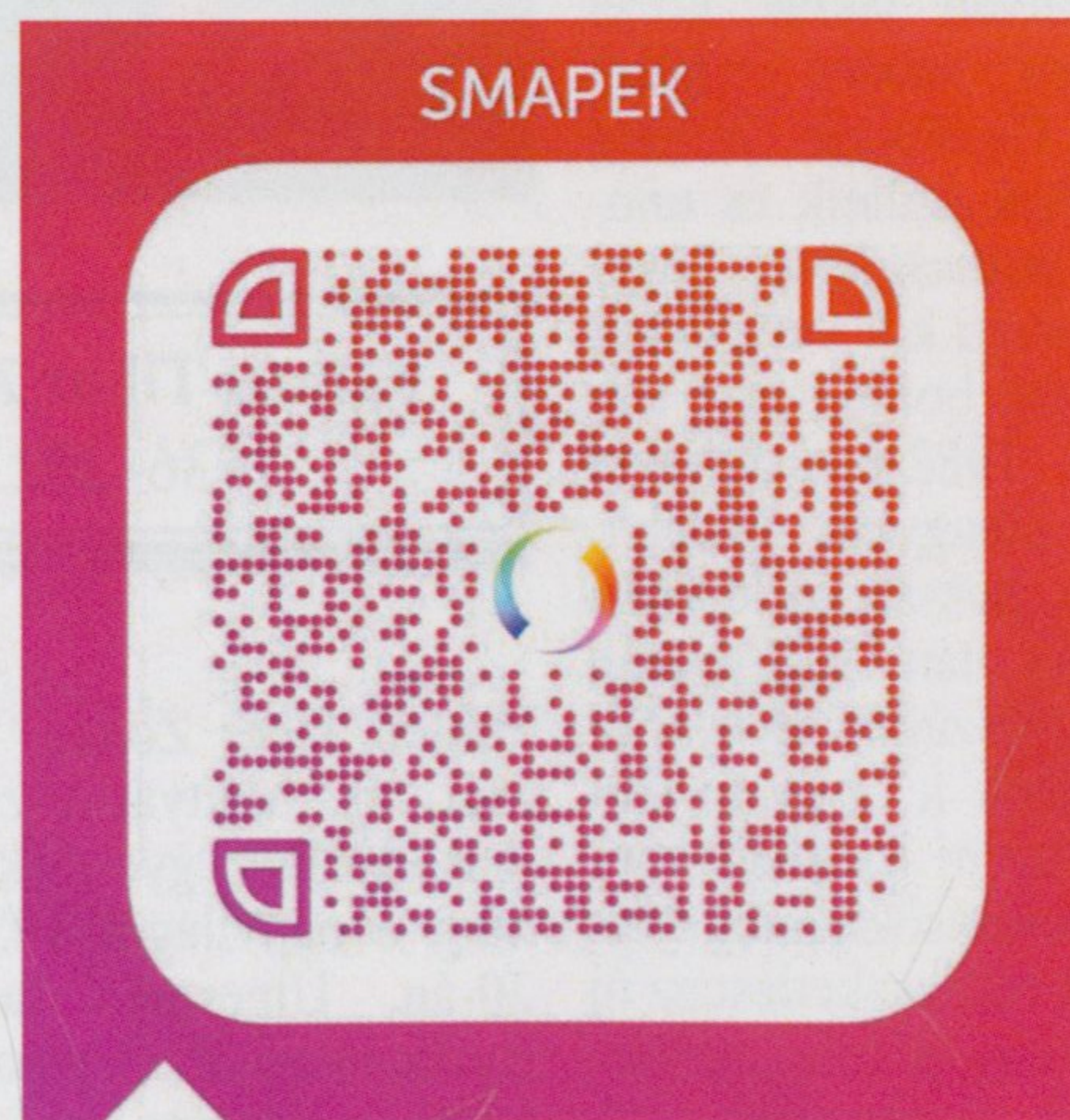
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M
1	ISTENTISZTELETEK 2021-BEN												
2													
3		Január	Február	Március	Április	Május	Június	Július	Aug	Szeptember	Október	November	December
4													
5	VÄXJÖ	16	13	6	10	15	5			11	16	6	4
6													
7	SÖLVESBORG	16	13	6	10	15	5			11	16	6	4
8													
9	LJUNGBY	17	14	7	11	16	6			12	17	7	5
10													
11	JÖNKÖPING	17	14	7	11	16	6			12	17	7	5
12													
13													
14	BORÅS	22	19	12	16	21	11			17	22	12	10
15													
16	HELSINGBORG	23	20	13	17	22	12			18	23	13	11
17													
18	MALMÖ	23	20	13	17	22	12			18	23	13	11
19													
20	HALMSTAD	24	21	14	18	23	13			19	24	14	12
21													
22	GÖTEBORG	24	21	14	18	23	13			19	24	14	12
23													
24													
25	VÄSTERÅS	30	27	27	24	29	19			25	30	20	18
26													
27	ESKILSTUNA	30	27	27	24	29	19			25	30	20	18
28													
29	STOCKHOLM	31	28	28	25	30	20			26	31	21	19
30													
31	UPPSALA	31	28	28	25	30	20			26	31	21	19
32													
33	TÄNGGÄRDE - ET Küldöttgyűlés			19-20-21									
34	TÄNGGÄRDE - Gyülekezeti Napok					25-26-27							
35	STRÄNGNÄS - Magyar márt. Emlékist.												4
36	TALLINN		6			8					9		
37	HELSINKI		7			9					10		
38	Presbiteri Konferencia												
39	Protestáns Szöv. Konf. - Visegrád									2 - 5			
40	Lelkigondozó Szolgálat Konf.												

A járványügyi helyzet alakulásának függvényében igyekszünk egész egyházi tevékenységünket készenléti állapotban tartani. Kérjük híveinket, hogy minden hagyományos és korszerű eszköz által segítsenek naprakész kapcsolatban maradnunk, hogy rugalmasan tudjunk minden lehetőségre megfelelő módon reagálni.

TEMPLOMOK / HELYEK ahol istentiszteleteinket tartjuk

BORÅS	Hässelholmskyrkan	Vågländsgatan 3
ESKILSTUNA	Tomaskyrkan	Stenbygatan 4
GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan	Parkvägen 4
HALMSTAD	Andersbergskyrkan	Grönevångstorg
HELSINGBORG	RÅÅ EFS-kyrkan	Missionsgatan 8
HELSINKI	Alppila-kirik	Kotkankatu 2
JÖNKÖPING	S:t Franciscus katolska kyrkan	Toraplan
LJUNGBY	S:t Stephans katolska kyrkan	Bolmstadsvägen 21
MALMÖ	Stadionkyrkan	Stensjögatan 1
SÖLVESBORG	S:t Nicolai kyrkan	Köpmansgatan 1
STOCKHOLM	Franska Reformerta kyrkan	Humlegårdsgatan 13
STOCKHOLM	BROMMA Ungerska Huset	Lövåsvägen 12
TALLINN	Toomkirik	Kiriku plats 1
TAMPERE	Kaleva-kirik	Liisanpuisto 1
TÄNGGÄRDE	Gyülekezeti Otthon	40-es útról Äspered felé
UPPSALA	Eriksbergskyrkan	Eriksbergsgatan 3
VÄSTERÅS	SKULTUNA Pingstkk	Västeråsvägen 11
VÄXJÖ	Johanneskyrkan	Paradvägen 4
VÄXJÖ	Mariakyrkan	Kungsvägen 117

SMAPEK

Swish. Betala enklare.

Egyházunk befizetésekhez használatos
SWISH-száma és ahhoz csatolt QR kódja.
SWISH-számunk: 123 648 7490

gazdasági szakközépiskolában. Nyugdíjas koráig itt dolgozott, tanított, tevékenykedett. Aktív, népszerű, tiszteletet parancsoló és kellemes embernek tartotta mindenki, aki ismerte. Szabadidejében barkácsolt (fűrt, faragott, épített, alkotott), ezermester volt, mindig precízen kiszámította, megtervezte az adott dolgot amit készített. Sokat kirándult fiatalkorában, de későbbi éveiben is. Svédországba költözött fiát és családját két unokájának konfirmációja alkalmából kereste fel, ahol jóleső meglepetésben volt része megtudni, hogy a lekipásztor, Molnár-Veress Pál egykori művészeti diákja volt. László Károly egyetemistaként kajakozott, később tanárként tollaslabdázott, de már gyermekkorától kezdve, mint minden székely gyermek életét, az övét is végigkísérte a jégkorcsolya iránti szeretete. Nem meglepő, hogy egészségi állapota (mind fizikai, mind mentális értelemben) egész életében jó volt; csak ritkán volt beteg. Komolyabb problémák 60 éves kora után jelentkeztek. Szívinfarktusa volt több alkalommal is, melyeket sikeresen átvészelt, de így állandó gyógyszerekre kényszerült, majd évekkel később, amikor a Covid feltűnt, akkor már ezek a problémák összeadódva jelentkeztek.

Mint említésre került, feleségét, élete párját László Károly még fiatal tanárkorában ismerte meg, Érsek Margit-Ilona személyében. Ő 1946. augusztus 6-án született Marosvásárhelyen, első gyermekeként egy háromgyermekes, becsületes munkáscsaládnak. Gyermekkorát szülővárosában töltötte, itt járta elemi és középiskoláit egy nélkülözés-, szegénység- és éhínség jellemezte korban, háború utáni körülmények között. Öccseivel, Lacival és Jósikával mindig jó testvéri viszonyban voltak. Kitartó, magabiztos, határozott, készséges, derűlátó és rendszerető lánynak tartotta környezete. Középiskolai tanulmányait a marosvásárhelyi Művészeti Líceumban végezte zene-szakon. A középiskola befejezése után folytatta tanulmányait a marosvásárhelyi Zenekonzervatóriumban hegedű- és zongora hangszeren. 1968-ban diplomázott, majd ének-zene szakos tanárként dolgozott több általános iskolában is Marosvásárhelyen. A zene és a művészet (rajz, festészet, kézműves alkotások) végigkísérték életét, s mindennapjainak meghatározói lettek. Mindenben észrevette a szépet, a jót, a nemest... A marosvásárhelyi filharmónia tagja is volt egy időben, majd később egyházi kórusban gyümölcsöztette tehetségét. Öntudatos, célratörő és kultúrát szerető egyéniség volt. Boldog és békés házasságban élve, frigyüket három gyermekkel ajándékozta meg a Jóisten: Karcsi, Ágnes és Árpád személyében.

Sok örömmel, boldogsággal és figyelemmel követték gyermekeik életét, sorsát. Ott segítettek, ahol tudtak! 9 unokájuk született: Geri, Hunor, Adél, Barbara, Eszter, Máté, Ádám, Bence és Amadea, továbbá egy dédunokával is büszkélkedhettek, kinek neve Immanuel lett. Bár a sport nem játszott különösebb jelentőséget életében, nagyon szeretett kirándulni, és egészséges életre törekedett. Nagy tudása volt a természet által kínált, gyógynövényekből készíthető teákról, hatásairól, előnyeikről, stb. 74 évig élt egészségben úgy, hogy orvosi ellátásra soha nem volt szüksége. Bár kisebb betegségek néha felütöttek a fejüket, de ezeket remekül tudta kezelni a gyógyteáival. Harmóniában élt a természettel és Istennel. Katolikus hittal és gyermeki örömmel (időről megfeledkezve) imádkozott napi szinten és mély vallási meggyőződésről tett tanúbizonyságot. A Jóisten az élete részét képezte. 1967. júliusában, mikor László Károly Tibor és László Margit-Ilona összeházasodtak, olyan esküt tettek, hogy szeretetben együtt élnek, míg a halál el nem választja őket egymástól. Nos, ebben az értelemben a halál valóban nem tudta szétválasztani őket: annak ellenére, hogy mindketten éltek a védőoltás kínálta lehetőséggel, alig néhány napos különbséggel hazamentek az örök mennyei otthonba. Jóban, rosszban együtt voltak életükben, de most már elmondhatjuk, földi életük után is... Urnáikat egymás mellett egy fiókba, egyazon urnafalba helyezve, kegyelettel búcsúztunk tőlük Kiskunhalason, s egy rövid idő után indultunk is vissza, ki-ki otthonába, szerte a nagyvilágba, szét-szóródott egykori fiai és lányai egy kornak, egy városnak, melyet mint barátot, testvért, családtagot szinte csak becézve, egyszerűen csak Vásárhelynek szólítottunk, mert szeretjük őt, mert a miénk volt.

A vásárhelyi református temetőben, szembe a bejárattal áll egy világháborús emlékmű azoknak az idegen harctereken elesett katonáknak, kiknek „szívükön Ukrajna, Hispánia, Flandria földje”. S ha az esti égen kigyúlnak a csillagok Sidneyben, Los Angelesben, Skánében vagy Kiskunhalason, elég az égre tekinteni, s lehuny szemmel, némán mondani, ami kőbe vésve nekünk is, az otthonról eltávozottaknak is szól:

„Aludjatok hát Isten katonái,
aludjatok csak boldog pihenők,
ringassanak szelíden, mint az álom,
idegen földek, távoli temetők.”

Emlékük legyen áldott, nyugalmauk csendes!

AZ ÚJ KÉVE
MEGJELENÉSÉT
TÁMOGATTA

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

új kéve

ISSN 1400-8998

A Svédországi Magyar Protestáns Egyházi Közösség lapja
Az Eszakra élő magyarok ökumenikus fóruma
(Ungerska Protestantiska Samfundets tidning
Ungrarnas ekumeniska forum i Norden)

Megjelenik évente 4 szám
(Utkommer 4 nummer per år)

Nr. 3 årgång XXIX. évfolyam 3. szám
September 2021 szeptember
Felelős kiadó (Ansvarig utgivare)
a Protestáns Egyháztanács (Kyrkorådet)

Szerkesztő (Redaktör)
Molnár-Veress Pál
H-7720 PÉCSVÁRAD Szárteői út 2
Mobil: +46-70-602 29 68

E-mail: molnarveressp@gmail.com
Honlap (Websida): www.keve.se

Nyomda: Digitaltryck AB (Tryckeriet)
504 68 Borås, Grönbogatan 5 Tel: +46-33-122410

Példányszám (Upplaga)
900

Egyházfenntartási járulékot fizető tagjainknak
a lapot ingyen küldjük.
Az Új Kéve iránt érdeklődő más olvasóinkat kérjük,
tájékoztatásért forduljanak a Lelkészi Hivatalhoz:
523 98 HÖKERUM, Tångagärde 136
Mobil: +46-70-602 29 68

Az Egyházi Közösség pénztárosa (Rikskassör)
KOVÁCS ANDREA
260 50 BILLESOLM Ivarsgatan 6
Tel: 042-284 584 Mobil: +46-70-644 02 49
E-mail: ak@andreakredovisning.se

Egyházi Közösségünk Plusgiro számlaszáma:
Ungerska Protestantiska Samfundet

Plusgiro 602047-3

A Svédországi Magyar Protestáns Egyházi Közösség
Gyülekezeti Otthona
TÅNGAGÄRDE

az Egyházi Közösség által létrehozott
TÅNGAGÄRDE ALAPÍTVÁNY
(Stiftelsen Tångagärde Församlingssgård) kezelésében áll.

A Gyülekezeti Otthon címe:
523 98 HÖKERUM Tångagärde 136
Mobil: +46-73-248 00 11 (Bán Ferenc)

A TÅNGAGÄRDE ALAPÍTVÁNY
az Egyháztanács által kinevezett
INTEZŐBIZOTTSAG vezetői.

A TÅNGAGÄRDE ALAPÍTVÁNY
INTEZŐBIZOTTSAGÁNAK
megbízott gondnoka
BÁN FERENC
416 56 GÖTEBORG Kärralundsgatan 54 A
Mobil: +46-73-248 00 11
E-mail: ferenc@earthling.net

A TÅNGAGÄRDE ALAPÍTVÁNY
pénztárosa
KOVÁCS ANDREA
260 50 BILLESOLM Ivarsgatan 6
Tel: 042-284 584 Mobil: +46-70-644 02 49
E-mail: ak@andreakredovisning.se

A Tångagärde Alapítvány Plusgiro számlaszáma:
Stiftelsen Tångagärde Församlingssgård

Plusgiro 25534-9

MÁS ÉSZAKI / BALTI ORSZÁGOKBAN
ELŐ MAGYAR GYÜLEKEZETEK
MEGBÍZOTT VEZETŐI
(A szolgálatot alkalmanként meghívott lelkész végzi)

ÉSZTORSZÁG – Tallinn
BÁN ISTVÁN
EE-75326 KARLA Ra vald, Harjumaa
Lodjapuu tee 10-1 Mobil: +372-50-696 42

FINNORSZÁG – Helsinki
SIKET-SZASZ CSABA
FIN-HELSINKI
Mobil: +358-40-849 17 59

Babits Mihály

EUCHARISTIA

Az Úr nem ment el, itt maradt.
Őbelőle táplálkozunk.
Óh különös, szent, nagy titok!
Az Istent esszük, mint az ő

törzsek borzongó lagzikon
ették-itták királyaik
húsát-vérét, hogy óriás
halott királyok ereje

szállna mellükbe - de a mi
királyunk, Krisztus, nem halott!
A mi királyunk eleven!
A gyenge bárány nem totem.

A Megváltó nem törzsvezér.
Ereje több, ereje más:
ő óriásabb óriás!
ki két karjával általér

minden családot s törzseket.
Egyik karja az igazság,
másik karja a Szeretet...
Mit ér nekünk a Test, a Vér,

ha szellemében szellemünk
nem részes és úgy vesszük Őt
magunkhoz, mint ama vadak
a tetemet vagy totemet?

Áradj belénk hát, óh örök
igazság és szent szeretet!

A mai csernátfalusi evangélikus egyház örökölte a régvolt Szent Mihály eklézsia kelyhét, amelyet a hagyomány szerint maga Hunyadi János ajándékozott a csernátfalusi templom helyén álló Szent Mihály eklézsianak jutalmul a csángó nép harcokban megnyilvánult vitézségeért.